

”Ingen djävel som rånar banker vill måla”

En kvalitativ studie om fritidsledarens syn på ungdomar med ett kriminellt beteende

Anton Karlsson och Amrat Belani

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Kandidatuppsats SOPA63

HT 12

Handledare: Anna Rypi

Abstract

Authors: Anton Karlsson & Amrat Belani

Title: "No one who rob banks want to paint" – a qualitative study on community youth leader's work with and view on juvenile delinquent behavior. [translated title]

Supervisor: Anna Rypi

The purpose of this paper is, through a qualitative approach, to examine the community youth leader's view on juvenile delinquent behavior. Through semi structured interviews, we were able to direct the focus on the community youth leader's thoughts, in relation to the adolescents whom show signs of criminal behavior. And also what impact the community youth centers could have on these juveniles. Through these interviews, we discovered that these community youth centers both could have a positive and a negative impact on the development of juvenile delinquent behavior. It is clear that the relation between the community youth leader and the juvenile is the key instrument, where the adult can have a positive effect on the adolescent.

The conclusion is, if the community youth center can provide meaningful leisure time for the adolescent, the community youth center will be able to have a positive impact on the development of juvenile delinquent behavior.

Keywords: juvenile delinquency, ungdomskriminalitet, community youth center, fritidsgård, crime prevention

Förord

Vi vill passa på att tacka våra respondenter som tog sig tid och gjorde det möjligt för oss att slutföra detta arbete. Tack för de givande samtalen, det gav oss mycket. Slutligen vill vi även ta tillfället i akt och tacka oss själva för det arbete vi lagt ner. Tack!

Anton Karlsson och Amrat Belani

Lund, december 2012

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Problemformulering	2
Syfte.....	3
Frågeställningar	3
Förtydligande.....	4
Kriminellt beteende.....	4
Fritidsgården.....	4
Ungdom.....	4
Metod.....	5
Genomförande	6
Samarbete	7
Transkribering	7
Kodning	8
Analys	8
Förtjänster och Begränsningar	9
Urval.....	10
Tillförlitlighet.....	11
Etik	12
Tidigare forskning	14
Ungdomar som problem	14
Det mångfacetterade problemet.....	15
Brottsprevention	18
Kriminalitet på sin fritid.....	18
Fritidsgårdsverksamheten	19
Kunskapsluckor.....	22
Teori.....	23
Sociala bandteorin.....	23
Differentiell association.....	26
Analys och resultat	28
Fritidsgård	28
Område	31
Påverkan	33

Relation	35
Kriminalitet	37
Sammanfattande analys.....	41
Slutdiskussion	43
Litteraturförteckning.....	47
Artiklar & Böcker	47
Offentliga utredningar.....	48
Bilaga 1 Presentationsbrev	50
Bilaga 2 Intervjuguide.....	52

Inledning

Den första kommunala fritidsgården öppnades i Göteborg 1936, dock började inte utbyggnaden av fritidsgårdsverksamheten förrän efter kriget. Den officiella avsikten var enligt Mahoney, Stattin och Lord (2004) samt Ohlsson och Swärd (1994) att förebygga missanpassning, förmedla berikande och hälsosamma fritidssysselsättningar, verka karaktärsdanande samt ge deltagarna en aktiv fritid. På 1950-talet anställdes de första fältassistenter som hade i uppgift att fokusera på de passiva ungdomarna och slussa in dem i gemenskapen. Inslussningen skulle ske genom att erbjuda ungdomarna verktyg, där de skulle få chansen att få uttrycka sig genom exempelvis bandy, pingis, slöjd med mera. Enligt Mahoney, Stattin och Lord (2004) finns det flertalet fritidsgårdar i varje svensk kommun och är vanligtvis tillgängliga under eftermiddagarna.

Under vår uppväxt hade vi olika erfarenheter från fritidsgårdar och vad de betydde för oss. Ur diskussionen kring våra erfarenheter om vår uppväxt, framkom det att vi hade vitt skilda erfarenheter om vad fritidsgårdar betydde för oss, fritidsgårdarna har symboliserat olika kontexter. Den ena såg en kul plats där alla var välkomna och en känsla av sammanhang gick att urskilja. Den andra hade en betydligt dystrare syn på vad fritidsgården var, en plats för allmänt stökiga ungdomar. Ur diskuterandet och reflekterandet framkom det att våra respektive fritidsgårdar trots allt inte skiljde sig allt för mycket från varandra. Det var en byggnad vid skolan där det fanns utrymme för skolungdomar, i alla åldrar att umgås utanför den egna klassen, med bland annat tv-spel, biljardbord med mera. Vidare utmynnade vår diskussion om huruvida fritidsgården hade någon inverkan på oss och på andra ungdomarna. Vi ansåg då att fritidsledaren var den "häftiga vuxna" på skolan som umgicks med oss ungdomar. I efterhand framgår detta agerande för oss som något som ingår i fritidsledarens arbetsuppgifter och därmed uppfyller ett syfte. Vi var av åsikten att fritidsgården var en plats dit man gick för att ha något att göra samt en plats där man kunde "hänga" med sina vänner. Vi ansåg även att fritidsgården var en arbetsplats utan tydlig struktur, vilket eventuellt skulle kunna främja utvecklandet av ett kriminellt beteende, där ungdomarna kunde trigga varandras och den egna kriminella utvecklingen. Med hjälp av kriminologiska teorier, samt vår egen empiri, för att erhålla klarhet i vad fritidsgårdens funktion kan vara i relation till det sociala arbetet med ungdomar som uppvisar eller riskerar att utveckla ett kriminellt beteende.

Ämnet fångade vårt intresse ytterligare när vi genomförde praktikterminen på

socionomutbildningen. Vi båda hade någon form av koppling till ungdomar med ett kriminellt beteende under praktiken. Frågan om vad som är kriminalitet är debatterat bland såväl lekmän som professionella. Alla kan och har en åsikt om vad som bör vara straffbart eller inte. Vad som skall kriminaliseras eller inte, har varierat genom tiderna i olika samhällen. Kriminella handlingar definieras på följande sätt i brottsbalken: ”Brott är en gärning som är beskriven i denna balk eller i annan lag eller förefattning och för vilken straff som sägs endan är föreskrivet. (1 kap. 1§ BrB)”. Sarnecki (2010) menar att denna formulering betyder att brott inte existerar om det inte finns en lag som fastställer om det är kriminellt eller ej. Han tar även upp begreppet avvikande beteende, som används som ett substitut till begreppet kriminalitet. Det som dock gör begreppet avvikande beteende problematiskt är det som Sarnecki (2010) förklarar med att avvikande beteende är betydligt vidare än begreppet kriminalitet. Avvikande beteende omfattar även andra normbrytande beteenden såsom exempelvis alkoholmissbruk och prostitution. Det som är avvikande är helt beroende på vilken kontext man befinner sig i. Snatteri, fortkörning och piratkopiering är enligt definition en avvikande handling men är ändå vanligt förekommande i samhället.

De flesta är överrens att det är skillnad mellan en engångsförbrytare och en så kallad livsstilskriminell. En engångsförbrytare är en person som begår ett brott en gång. Ohlsson och Swärd (1994) menar att de flesta ungdomar någon gång begår brott, men att endast ett fåtal blir kriminella som vuxna.

I de flesta samhällen finns det en fastställd ålder där individen anses vara ansvarig för sina kriminella handlingar. I Sverige är åldern för att vara straffmyndig 15 år, vilket är den ålder samhället anser att individen är tillräckligt mogen för att förstå och ta konsekvenserna för sina handlingar.

Problemformulering

Debatten beträffande ungdomar med ett kriminellt beteende är ständigt återkommande i samhällsdebatten och berör samtliga delar av samhället, då ungdomar som grupp, enligt prop. 2005/06:165, begår förhållandevis en stor del av alla brott. Att arbeta för att minska andelen brott som utförs av ungdomar kan således få effekten att brottsligheten minskar generellt. Ur prop. 2005/06:165 framgår det att de kriminella handlingar som begås av ungdomar framförallt inträffar lokalt, exempelvis vid skolan och/eller i ungdomens närområde. Fritidsgården är en faktor i ett långt led av förebyggande verksamheter för att motverka

kriminellt beteende i ett tidigt stadium (BRÅ 2001:15). Vår upplevda åsikt är att fritidsgården saknar en tydlig struktur i sina aktiviteter, vilket skulle kunna främja ett ”hängbeteende” hos ungdomarna. En otydlig struktur kan resultera i att ungdomarna inte knyter band till samhället. Med hjälp av två kriminologiska teorier: sociala band teorin och teorin om differentiella associationer, ska vi försöka urskönja fritidsgårdens eventuella påverkan på ungdomarna. Vi vill därmed undersöka om och hur man arbetar på fritidsgården för att förebygga ungdomars kriminella beteenden. Är fritidsgården den positiva samhällsinstansen för ungdomar, som grundidén var när de första fritidsgårdarna påbörjades 1936; vad har fritidsgården för inverkan på ungdomar och deras kriminella beteende?

Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka fritidsledarens syn på fritidsgårdens inverkan, positiv såväl negativ på ungdomarna som vistas där. Vi lägger särskilt fokus på fritidsledarnas tankar kring ungdomarnas utvecklande av ett kriminellt beteende.

Frågeställningar

- Hur arbetar den enskilde fritidsledaren med ungdomar generellt på fritidsgården?
- Vilken syn har fritidsledaren på ungdomar med ett så kallat kriminellt beteende?
- Vilken inverkan antas fritidsgården ha på ungdomarna, enligt fritidsledarna?
- Skiljer sig arbetet gentemot ungdomar på fritidsgårdarna beroende på vilket område de kommer ifrån, enligt fritidsledarna?

Förtydligande

I vår undersökning och uppsats har vi utgått från olika begrepp som vi i detta stycke klargör.

Kriminellt beteende

Kriminellt beteende är ett begrepp som omfattar en mängd företeelser. Vi valde att inte lägga någon värdering i begreppet kriminellt beteende, vi utgår från det respondenterna, lagtext och forskningen anser om begreppet.

Fritidsgården

Det som kännetecknar fritidsgården mest är dess öppna verksamhet. Där det frivilliga mötet är centralt, miljön är varierande och aktiviteterna inte tids- eller prestationsbundna. Det finns otaliga öppna verksamheter som riktar sig till ungdomar men som inte väljer att kalla sig för en fritidsgård. Vi tog därför beslutet att sammanfoga de verksamheter som riktar sig till ungdomar under ett begrepp, nämligen fritidsgård.

Ungdom

Definitionen av vilka som är barn och vilka som inte är det är tydlig, alla mellan 0-17 år är barn, enligt BR 2004:06. Vilka som definieras som ungdomar är svårt att definiera. Vi har i vår uppsats valt att utgå från att alla mellan 12 - 24 år är ungdomar. Vi gjorde denna klassificering både med hänsyn till de som är välkomna på fritidsgårdarna vi besökte samt för att förenkla uppsatsen.

Metod

Alla empiriska forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna bygger på ambitionen att få kunskap om samhället genom sinnesdata av något slag. Sinnesdata innefattar allt det vi kan uppfatta med våra sinnen. (Ahrne & Svensson, 2011 s.21)

I vår uppsats har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod, eftersom det passar både vårt syfte och frågeställningar. Vi anser att metoden ger oss möjlighet att gå in på djupet på de frågor vi ställt respondenterna, mer än vad en kvantitativ metod skulle ge oss. Bryman (2011) menar att kvalitativ forskning har fokus på ordens betydelse snarare än en analys av insamlad data. Vidare menar han att kvalitativ forskning är kunskapsteoretisk, vilket betyder tolkningsinriktad. Tolkningsinriktning innebär att vi tolkat fritidsledarens ord i dess sociala kontext. Genom att utgå från kvalitativ forskning har vi antagit en induktiv syn på vårt valda forskningsområde. Bryman (2011) samt May (2001) förklarar att ett induktivt synsätt innebär att teorin växer fram som en konsekvens av det insamlade forskningsmaterialet. Vi är medvetna om att den tidsram vi arbetat efter inte tillåtit oss att, renodlat, arbeta induktivt. Vi växlade därmed mellan ett induktivt och deduktivt synsätt, eftersom vår valda teori användes i ett tidigare skede av arbetsprocessen.

Intervju som metod

Enligt Kvale (1997) är samtal en grundläggande struktur för mänsklig interaktion. Genom ett samtal får vi reda på människors tankar, känslor, erfarenheter och kontexten som de befinner sig i. Syftet med intervju som metod är att ta del av respondenternas tankar, känslor, erfarenheter i koppling till den kontext de verkar i. För att kunna besvara våra frågeställningar valde vi att använda oss av metoden forskningsintervju.

Forskningsintervjun är enligt Kvale (1997) uppbyggd av vardagens samtal i professionell form, samtalet har en struktur och ett syfte, där utbytet av åsikter är ett sätt för oss att ta del av kunskaper kring ämnet.

May (2001) menar att det finns fyra typer av intervjustilar, varav vi kommer använda oss av semistrukturerade intervjuer, med inslag av ett associeringsmoment. Vår tanke med utförandet av semistrukturerade intervjuer var att förstå och tolka intervjupersonernas livsvärld, i relation till deras sociala arbete med ungdomar. Vi ville ta reda på hur fritidsledarna, i en kommun i Sverige, arbetar i det sociala arbetet med ungdomar. Ytterligare hade vi för avsikt att ta reda

på vad fritidsledarna ansåg vara ett kriminellt beteende på fritidsgården och hur detta beteende tog form samt hur arbetet bedrevs för att förebygga detta. Kvale (1997) menar att semistrukturerade intervjuer som metod varken är ett öppet samtal eller ett strängt strukturerat frågeformulär. Detta kan liknas med vad Bryman (2011) och Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2011) menar med att semistrukturerade intervjuer är en mellanväg, där frågorna genomförs enligt en intervjuguide¹ som koncentreras på de teman som rör forskningsfrågan. Vi hade för avsikt, likt det Kvale (1997) nämner, att inte låsa oss vid de tematiska frågorna vi använde i intervjuguiden, detta för att skapa ett bra samspel mellan oss och respondenterna. Vi valde att utföra intervjuerna enskilt då vår avsikt var att komma åt respondenternas egna åsikter. Kvale (1997) menar att genomförandet av enskilda intervjuer hjälper oss att komma åt respondentens självständiga åsikt kring ämnet. Skulle vi exempelvis utfört gruppintervjuer hade deras åsikter kunnat bli influerade av varandra.

Med det tillagda associeringsmomentet fick respondenterna möjligheten att associera fritt kring deras egna tankar i det sociala arbetet med ungdomar som uppvisar ett kriminellt beteende. Associeringsmomentet tillförde ett öppnare samtal i den bemärkelsen att respondenterna fick chansen att styra samtalet genom sina associationer. May (2001) anser att fördelarna med en semistrukturerad intervjuansats är att respondenterna kan svara med egna ord samt att dess strukturerade form tillåter en jämförbarhet med svaren. Ahrne och Eriksson-Zetterquists (2011) resonemang överensstämmer med Mays (2001) argumentering, där de menar att man får en bredare bild av den forskningsfråga man undersöker.

Genomförande

Vi började med att inleda e-post kontakt med fritidsgårdar inom en kommun i Sverige och dess olika stadsdelar². När vi fick kontakt med respondenterna för intervjuer, sände vi ut ett presentationsbrev till våra respondenter, där vi mer genomförligt förklarade vad intervjun hade för syfte och vårt tillvägagångssätt³. Ahrne och Svensson (2011) beskriver detta som ett informerat samtycke, där vi tydliggjorde för respondenterna vad studien innebar samt att deras medverkan var frivillig. Intervjuerna skedde på fritidsgårdarna där respektive respondent arbetade. Vi fick även möjlighet att observera infrastrukturen på respektive fritidsgård, vilket skedde i form av en rundvandring. Innan intervjun startade informerade vi återigen respondenten om syftet med studien samt att intervjun var frivillig, anonym och

¹ Se bilaga 2 om intervjuguiden.

² Var god se stycket om Urval.

³ Se bilaga 1 om presentationsbrevet.

konfidentiell. Vi frågade även om det gick bra att spela in intervjun på diktafon, och respondenten skulle få transkriberingen skickat till sig via e-post. Åtta av de nio intervjuerna som genomfördes hade vi tillåtelse att använda diktafon. Respondenten som nekade, nekade på grund av den eventuella hotbild som förelåg hos honom om intervjumaterialet på något sätt skulle hamna i fel händer. Istället för diktafonen förde vi utförliga anteckningar, som vi dagen efter sammanställde till en enhetlig intervjuanteckning.

Vi delade in intervjuerna i två teman. Den första delen riktades in på hur fritidsledaren såg på sin roll och arbetssätt gentemot ungdomar samt organisationen. Den andra delen belyste fritidsledarens tankar och erfarenhet kring ett kriminellt beteende hos ungdomar, där fritidsledaren fritt fick associera kring vad hen ansåg vara ett kriminellt beteende rent generellt och på fritidsgården.

Som nämnt ovan, har vi använt oss utav en intervjuguide. Vi använde guiden i första hand som ett stöd under intervjun ifall samtalet skulle hamna i ett sidospår. Vi märkte, under samtalen, att våra två teman gick in i varandra, det visade sig att samtliga fritidsledares syn på arbetet med ungdomar berörde ämnet kriminellt beteende. Intervjuguiden var till stor hjälp, där den medförde att vi inte tappade bort oss under intervjun. Vidare gav guiden oss utrymme att ställa följdfrågor samt be respondenterna att konkretisera sina förklaringar. Intervjuerna pågick i ungefär en timme och atmosfären under intervjuerna var god. I slutet av varje intervju meddelade vi samtliga respondenter att hen skulle få ta del av transkriberingen av intervjun samt den färdiga uppsatsen efter examination.

Samarbete

Vi har under samtliga delar i uppsatsen, förutom vid transkriberingen, arbetat tillsammans. Vi har diskuterat fram texten i uppsatsen. Samarbetet har fungerat väl.

Transkribering

Aspers (2011) menar att en intervju måste presenteras i någon form av text då det inte är rimligt att enbart förvara materialet i huvudet eller på band. Genom att skriva ner materialet ökade vi vår reliabilitet för undersökningen, samt gav det oss en möjlighet till fördjupad reflektion av det insamlade materialet. De transkriberade intervjuerna använde vi som arbetsmaterial vid kodningen och analysen. Aspers (2011) menar att syftet med transkribering är att skapa text som underlag för analys. Ytterligare menar han att en lingvist eller en konversationsanalytiker kräver en större noggrannhet än de flesta som arbetar med

intervjumaterial. Därmed valde vi att anpassa oss till situationen och den evidens som nivån krävde. Vi valde därför att skriva ner när större händelser skedde i form av skratt, höga ljud och hostningar i den löpande texten, då de inte går att undvika att höra i det inspelade materialet. Andra ljud som låter konstant exempelvis element eller en fläkt valde vi att inte skriva ner. Pauser och ljud som ”ehh” och ”ehm” har vi inkluderat i det transkriberade materialet. Vi ansåg att dessa fyller en funktion, även om meningen i sig inte påverkas nämnvärt vid ett utelämnande.

Kodning

Enligt Aspers (2011) är kodning byggt på meningsskillnader. Centralt för kodning är att ordna empirin vid ett skapande av en analys. Jönson (2010) menar att koder är definitioner som vi skapar för att strukturera ett material. Vi kodade de intervjuer vi genomförde, där vi utgick från olika kategorier som var lämpade för forskningsfrågan och använde det Jönson (2010) anser att kodning skall användas till, det vill säga att arrangera materialet och att belysa mönster och samband. Vi genomförde kodningen av materialet tätt in på varandra för att enklare möjliggöra ett urskiljande av samband i respondenternas svar. De teman vi använde vid kodningen, baserade vi på vår problemformulering. Våra teman framkom väldigt tydligt i de svar vi erhöll från respondenterna.

Analys

Resultaten från analysen skall enligt Kvale (1997) framföras på ett sådant sätt att det ger en klar och välstrukturerad översikt av de viktigaste iakttagelserna. Vår analys grundade sig på de teman vi använde vid kodningen. Följaktligen hade vi vad Kvale (1997) benämner som ett formellt tillvägagångssätt i analysen. Vi förhöll oss till de teman vi använde vid kodningen; *fritidsgården, område, relation, påverkan* och *kriminalitet*. Vi valde att presentera empiri och resultat tillsammans för att strukturera upp analysdelen. Empirin presenterades i form av citat, vilket enligt Kvale (1997) är det mest frekventa tillvägagångssättet att presentera resultat från intervjuundersökningar på. Vidare menar han att citaten syftar till att ge läsaren ett intryck av interaktionen i samtalen, samt exemplifiera det material som använts i vår analys. Kvale (1997) presenterar flera riktlinjer för rapportering av intervjuцитat, vilka vi valt att följa i vår analys. Vidare menar han att intervjuцитaten bör uttryckas i skriftspråklig form, vilket inbegriper att repetitioner, pauser, ”mmm” och dylikt inte återges i texten för att underlätta läsningen.

Förtjänster och Begränsningar

Bryman (2011) argumenterar för att den kvalitativa forskningen styrs av forskarens egna intressen vilket innebär att undersökningen är svår att replikera. Dock ansåg vi inte detta vara ett problem då målet med uppsatsen inte var att resultatet skulle vara generaliserbart. Vi använde oss av ett målstyrt urval vilket Bryman (2011) menar är ett resultat som inte är generaliserbart, då det inte är baserat på ett sannolikhetsurval. Ovanstående resonemang kan härledas till vad May (2001), Bryman (2011) och Kvale (1997) framhäver som vikten av att vara medveten om den kontext intervjun existerar i. Det som framkommer ur intervjuerna ska förmedla den naturliga miljön som fritidsledaren verkar inom. Vi ska med hjälp av deras tankar och berättelser få en förståelse kring arbetssättet med ungdomarna och deras kriminella beteende.

Semistrukturerade intervjuer har inslag av eget handlingsutrymme där manualen inte behöver följas till punkt och pricka. Däremot krävs en förståelse för det sammanhang fritidsledaren verkar i. Denna förförståelse har vi förvärvat, både genom att ha läst in oss på tidigare forskning, tagit del av egna och varandras erfarenheter kring fritidsgårdar samt diskussioner mellan oss och vår handledare. För att ställa relevanta frågor krävs det en förförståelse kring ämnet vilket även gav oss möjligheten att ställa följdfrågor.

Under intervjuerna observerade vi att fritidsledarna hade olika perspektiv på vad bland annat begreppet kriminellt beteende omfattade. Jönsson (2010) menar att människor inte är perspektivrobotar och därmed har kapacitet att byta tankar och säga emot sig själva. Vidare anser Jönsson (2010) att ett perspektivbyte inte behöver vara negativt då detta visar att människor inte behöver vara ideologiska fundamentalister. Detta perspektivbyte kan bero på områdets kontextuella karaktär, där respondenten verkar i och blir färgad utav. Därmed kan detta tolkas att respondenternas svar är beroende på vilket område de verkar i. Exempelvis i ett mer socioekonomiskt privilegierat område kan respondenten klassa rökning som ett kriminellt beteende vilket står i kontrast med ett mindre socioekonomiskt privilegierat område där rökning inte klassas som ett kriminellt beteende.

Ett argument som Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2011) lägger fram som kritik mot användningen av semistrukturerade intervjuer, är det som respondenterna säger, inte nödvändigtvis behöver överensstämma med deras påstådda arbetssätt. Genom att observera respondenterna hade vi haft möjlighet att få bekräftelse av vad de uppgett. Men på grund av tidsbrist anser vi att vi inte har möjlighet till att genomföra en observationsstudie och samtidigt behålla mängden respondenter. Enligt Kvale (1997) är antalet intervjupersoner helt

beroende på vad man vill ta reda på, det bestäms därmed med hänsyn till undersökningens syfte. Han menar att om antalet respondenter är för få kan man inte göra någon generalisering av populationen i övrigt, samtidigt som man inte kan göra någon ingående tolkning av materialet med för många respondenter. Följaktligen innebär detta att resultatet av vår undersökning baserad på nio respondenter inte går att generalisera gentemot populationen i övrigt.

Urval

Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2011) argumenterar för att forskningsfrågan är helt avgörande för vilken grupp eller grupper av människor som man är intresserad av att intervjua. Vår forskningsfråga är tydligt formulerad och riktar sig till fritidsledare och hur de arbetar med ungdomar med ett kriminellt beteende. Därför är det naturligt att vi vänt oss till fritidsledare i ett område med stor spridning av de socioekonomiska resurserna. För att underlätta vårt sökande efter lämpliga respondenter utförde vi ett tvåstegsurval. Bryman (2011) beskriver tvåstegsurval som ett målstyrt urval, vilket Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2011) anser är optimalt vid en undersökning om hur en organisation förhåller sig till sina klienter. Klienterna i vårt fall är de ungdomar som besöker fritidsgården. Vi har valt respondenter som är lämpliga för vår formulerade forskningsfråga, vilket är som vi nämnt ovan, fritidsledare.

Vi inledde e-post kontakt med samtliga fritidsgårdar som lagt upp sin e-postadress på kommun i Sverige hemsida, där vi konstaterade vilka fritidsledare som var intresserade av att medverka i intervjun. Därefter valde vi att använda oss av samtliga respondenter som svarat positivt på vår förfrågan. Vi valde detta tillvägagångssätt då vi ansåg att det ökade spridningen på de områden respondenterna verkade i, samt att vi minskade vår egen styrning på undersökningen. Vi beräknade att vi skulle intervjua mellan sex och tio fritidsledare på olika fritidsgårdar. Våra förhoppningar var att fördelningen mellan kön, ålder samt områdenas socioekonomiska karaktär skulle ha en välfördelad spridning.

Av etiska skäl valde vi att inte intervjua ungdomar då vi ansåg detta vara oetiskt, eftersom gruppen enligt vetenskapsrådet (2002) kan klassas som mer sårbara medborgare. Risken för ytterligare stigmatisering uppvägs inte av det som vi förvärvat med vår undersökning. Den tidsmässiga faktorn spelade även den en roll då vi rent praktiskt inte hade någon möjlighet att kontakta vårdnadshavare och få deras tillstånd för en intervju med deras barn.

Tillförlitlighet

Ahrne och Svensson (2011) menar att det i slutändan handlar om att få folk att tro på den forskning som bedrivs. Genom att ha en hög transparens ökar vi vår undersöknings trovärdighet. Kvale (1997) antyder att reliabilitet, validitet och generaliserbarhet har blivit vetenskapens heliga treenighet. Bryman (2011) anser dock att reliabilitet och validitet inte är lika betydelsefull för en kvalitativ forskning som för kvantitativ forskning. Han menar att det beror på att mätning inte är det främsta intresset för en kvalitativ undersökning.

Generaliserbarhet

Kvale (1997) anser att det finns tre mål för generaliseringen, där det första är att studera det som är – bestämma det allmänna, det vanliga. Detta innebär att man försöker likna det som sker i forskningsfallet med samhället i så hög grad som möjligt. Kvale (1997) menar att de två resterande målen handlar om att ta reda på det som kanske kommer att finnas och det som kan finnas. Under undersökningens gång framkom det som kan liknas med vad Kvale (1997) menar är det allmänna kring arbetet med ungdomar på en fritidsgård. Där relationsskapandet mellan fritidsledaren och ungdomen utgör ett viktigt grundval i arbetet. Då vår undersökning var kontextbunden kunde vi med vårt resultat inte utröna vad som kunde finnas i framtiden och inte heller det som finns i nutiden gällande exempelvis arbetet med ungdomar på fritidsgården. Ahrne och Svensson (2011) och Bryman (2011) argumenterar båda för att bristande generaliserbarhet är en av den vanligaste kritiken mot en kvalitativ forskningsmetod. Där forskningens tillförlitlighet kan kopplas samman med dess generaliserbarhet. Detta är en kritik mot vår undersökning då vi på grund av tidsbrist inte hade möjlighet att intervjua mer än nio stycken respondenter. Detta tillsammans med att vi inte använt oss av ett sannolikhetsurval medförde betydande svårigheter för att göra undersökningen generaliserbar och därmed öka dess tillförlitlighet. Detta är enligt Bryman (2011) en konsekvens baserat på att ett målstyrt urval inte är generaliserbart med resten av populationen eftersom vi inte använt oss av ett sannolikhetsurval. Bryman (2011) menar dock att kvalitativ forskning skall generaliseras gentemot teorin snarare än populationen. Det är kvalitén av slutsatsen från forskningsdata som bestämmer huruvida forskningen är generaliserbar eller ej. Vid kodningen av vår empiri hade vi ingen möjlighet att se någon mättnad. Detta är enligt Aspers (2011) inte problematiskt då vi istället för mättnad lade fokus på att hitta meningsskillnader i vårt empiriska material.

Transparens

Vi ökade transparensen genom att tydligt redovisa forskningsprocessen, där läsaren själv har möjlighet att ta del av vår tankeprocess. Vi erbjöd våra respondenter en möjlighet att ta del av både den transkriberade intervjun samt det resultat vi erhöll från vår studie, och på så sätt återkoppla till fältet, vilket Bryman (2011) samt Ahrne och Svensson (2011) anser ökar transparensen ytterligare. Bryman (2011) påpekar att forskningen blir än vidare reliabel i en större utsträckning genom att öka generaliserbarheten, vilket han uttrycker som ”*extern reliabilitet*”. Vilket är varför vi, i så stor utsträckning som möjligt gjort vår undersökning transparent.

Vi valde att enbart använda oss av intervjuer som sker ansikte mot ansikte. Detta för att vi då hade möjligheten att ställa följdfrågor och reda ut eventuella missförstånd. Genom att använda oss av en diktafon, samt anteckningar under intervjuens gång ökade reliabiliteten i vår uppsats. Vi var medvetna att diktafonen kunde varit ett störande element och en hämmande faktor för respondenten. Vi var noga med att påtala att diktafonen var ett komplement som kunde stängas av när som helst under intervjuens gång. För att motverka vår påverkan av intervjufrågorna valde vi att komponera in ett associativt moment, där respondenten själv fick möjlighet att associera fritt kring sina tankar i arbetet med ungdomar med ett kriminellt beteende. Denna metod anser Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2011) minska vår påverkan som intervjuare.

Material

Bryman (2011) anser att en viktig aspekt i analysen av material är att man kommer överens om huruvida man ska tolka det som ses och hörs, vilket leder till en ökad intern reliabilitet. Vid kodning och analys gick vi igenom de begrepp och teman som var vanligast förekommande och diskuterade dem för att få en så enhetlig tolkning som möjligt.

En av våra intervjuer kunde inte spelas in på diktafon och förlorade en stor del av sin reliabilitet. Vi har ändå valt att använda oss av materialet då den tillförde till vår analys. Enbart anledning till varför respondenten inte ville medverka på band var anledning nog för att belysa områdets problematik.

Etik

Vi har i vår uppsats förhållit oss till de fyra etiska grundprinciper som Vetenskapsrådet (2002) har listat. De fyra grundvalarna är informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och

slutligen nyttjandekravet. Vi följde de riktlinjer Kvale (1997) angett vid informerat samtycke. Där vi genom ett informationsbrev informerat respondenterna om undersökningens generella syfte samt hur undersökningen var upplagd. Det informerade samtycket medförde även att respondenterna deltog frivilligt i undersökningen och kunde när helst de ville dra sig ur undersökningen. I enlighet med nyttjandekravet har vi informerat respondenterna att de insamlade uppgifterna enbart skulle nyttjas av oss för vårt forskningsändamål. Kvale (1997) menar att konfidentialitet i forskning innebär att privata data som identifierar respondenterna inte skall redovisas. I riktlinjer med konfidentialitetskravet har vi därför valt att anonymisera studieobjektet, vilket innebär att det inte skall gå att utröna vilka fritidsgårdar vi besökt och inte heller vilken kommun fritidsgårdarna verkar i. Vi benämner därför staden som ”kommun i Sverige”. De fritidsledare vi intervjuat benämns genomgående i texten som respondenter.

Tidigare forskning

I följande kapitel har vi för avsikt att presentera den litteratur och tidigare forskning som utförts inom området kriminellt beteende, brottsprevention samt fritidsgårdsverksamheten. Vi sökte efter tidigare forskning som belyser ungdomars utvecklande av kriminella beteenden samt fritidsgårdsverksamheten. Vi har tagit del av forskning från såväl litteratur, artiklar och statliga utredningar. Dessvärre är forskning som rör fritidsgårdsverksamheten bristfällig och ny forskning är svår att finna. Forskning rörande kriminellt beteende kring ungdomar är däremot ett väl utforskat fält.

Ungdomar som problem

Ohlsson och Swärd (1994) är av åsikten att barndoms- och ungdomsbegreppet har varierat under historien mellan olika socialgrupper, samt att det nästan alltid har gjorts skillnad mellan pojkar och flickor. Ungdomsåren kan enligt forskarna beskrivas som en åldersmässig avgränsad levnadsfas mellan barn- och vuxendom. Ohlsson och Swärd (1994) menar att de flesta ungdomar någon gång begår brott, men endast ett fåtal blir kriminella som vuxna.

Ohlsson och Swärd (1994) förklarar ungdomsproblem med att vuxensamhället, under alla tider tillskrivit varierande kännetecken om vad som är rätt och fel, samt vad som är moraliskt och omoraliskt gällande ungdomar. Vuxenvärlden börjar se ungdomar som problem när ungdomen bryter mot de redan grundlagda idéerna om hur det är tänkt att ungdomar ska leva. Forskarna anser att problemdefinitionen utformas på grund av den spänning som råder mellan samhällets institutioner, såsom politiska eller sociala institutioner samt experters och vuxenvärldens uppfattning angående ungdomars moral och behov. Dessa uppfattade ungdomsproblem knyts till de områden som ungdomen befinner sig i, exempelvis skolan, fritidsgården, kamratkretsen, eller andra områden där de framställer sig som problemgrupp, till exempel genom kriminalitet.

Ohlsson och Swärd (1994) tar upp olika definitioner på vad som kan tolkas orsaka ungdomsproblem. *Destruktivt fokuserade* ungdomar kännetecknas av våldsamma och destruktiva beteenden, stöld, missbruk etcetera. Definitionen omfattar en liten och begränsad grupp ungdomar. *Bristfokuserade* definitionerna handlar om ungdomars brist till viktiga resurser. Dessa resurser kan vara materiella ting, i form av pengar, bostad och arbete, men definitionen rör sig även i förhållanden som handlar om makt, inflytande och delaktighet.

Skolan är ett exempel på en institution som riktar sig till barn och ungdomar. Tanken med skolan är att denna institution skall socialisera ungdomen genom att internalisera hen i

samhällets normer och regler. Syftet är att lära ungdomen att anta samhällets regler och att göra hen till en tjänstgörande samhällsmedlem. Under den tidiga barndomen utgör familjen den primära kärnan i socialisationsprocessen. Skolan, fritidsgård samt kamrater utgör den sekundära socialisationen. Ohlsson och Swärd (1994) menar att kamraterna med tiden får ett större fäste och inflytande på den individuella ungdomen, när ungdomen frigör sig från sina föräldrar för att lära sig att stå på egna ben. Det är under denna tid som samhället ska bygga upp väsentliga skyddsfaktorer i form av olika politiska åtgärder. Ungdomen integreras medelst samhällets institutioner, där hen ska finna sin plats i samhället genom exempelvis skola, arbete och fritidsgårdar.

Forskarna anser att avsikten med fritidsgården är att arbeta förebyggande, vilket syftar till att ungdomarna undviker problem samt lär sig att ta tillvara på sin fritid. Fritidsgårdarna avser att förebygga avvikande beteenden, erbjuda stimulerande aktiviteter, bygga karaktär, erbjuda ungdomarna positiva livsinställningar samt att ge dem alternativ till ett så kallat destruktivt beteende.

Ohlsson och Swärd (1994) menar att det under 40- och 50 talet fördes en diskussion beträffande huruvida fritidsgårdarna bör drivas genom privata föreningar eller i kommunal regi. Ur diskussionen framkom det att det skulle vara alldeles för tidskrävande att starta föreningar i bostadsområdena, då det ansågs vara nödvändigt att starta fritidsgårdsverksamheten skyndsamt för att undvika sysslöshet samt en kriminell utveckling. Varför det ansågs vara i samhällets bästa intresse att bedrivandet av fritidsgårdarna skulle ske i kommunal regi. Vidare ansåg man att föreningsverksamheterna vände sig till en målgrupp som karakteriserades av aktiva ungdomar, medan tanken med fritidsgården var att vända sig till och fånga upp de passiva ungdomarna.

Det mångfacetterade problemet

Bergström (2004) är av åsikten att sambandet mellan individens uppväxt och hens möjlighet att fatta beslut finns format i individens tankeschema. Tankemönstret som används vid beslutsfattande, formas under uppväxten och är grunden för det värdesystem som tar form i de tidiga tonåren. Han är av åsikten att det är flertalet faktorer som väger in i utvecklandet av ett kriminellt beteende. Bergström (2004) uppger att framförallt antisociala kamrater och antisociala attityder är de faktorer som är främst förekommande hos personer med ett kriminellt beteende. Vidare anser han att det finns ett uttalat samband mellan ett kriminellt beteende och en dysfunktionell familjesituation. Sambandet visar sig tydligast i de familjer där fadern var ointresserad, oengagerad eller agerar negligierande gentemot ungdomen.

Bergström (2004) framhäver dock att nio av tio personer med ett kriminellt beteende var de enda i sin familj med ett sådant beteende. Vidare förklarar han att den kriminelles syskon inte utvecklade ett sådant beteende. Klart är att ett fungerande familjenätverk utgör en viktig skyddsfaktor för ungdomen för hens utveckling.

Bergström (2004) pekar på en tydlig korrelation mellan kriminalitet och ungdomens umgänge med kriminella kamrater. Framförallt narkotikabrott är synnerligen ”kamratberoende”. Ett fortsatt umgänge med kriminella kamrater ökar risken för återfall i kriminalitet. Bredegren och Vittaro i Bergström (2004) visar att det inte är sökandet till likasinnade som är det primära vid kontakten med personer med ett kriminellt beteende. Det sker snarare av andra skäl såsom, lågt självförtroende, utanförskap och en dysfunktionell relation till föräldrarna.

Bergström (2004) menar att ett klart samband går att utröna mellan skolrelaterade faktorer och ett kriminellt beteende, framförallt vid följande faktorer: skolk, avbruten skolgång, låg prestation och ointresse för yrke och framtid. Han anser vidare, att enbart vara ungdom är nog för att inneha en riskfaktor för att utveckla ett kriminellt beteende. Bergström (2004) är av åsikten att ungdomar i västerländska samhällen begår fler brott i jämförelse med den vuxna populationen.

Forskningsrapporten SOU 2010:15 har påvisat att det mestadels är samma typ av risk- och skyddsfaktorer som väger in i utvecklandet av ett kriminellt beteende. Riskfaktorerna exemplifieras som bland annat, droger, segregerade samhällen, föräldrar med kriminella värderingar, socialt utsatta bostadsområden, begränsad samhällsservice. Riskfaktorerna är inte nödvändigtvis permanenta utan varierar över tid. Det är framförallt när riskfaktorerna kombineras med andra som en överhängande risk för att ett kriminellt beteende utvecklas. Enligt forskningsrapporten finns det ett samband mellan kriminellt beteende och en dysfunktionell familjesituation. Osäkra sociala och/eller ekonomiska förhållanden ökar risken för att ungdomen skall utveckla ett kriminellt beteende. Innehar ungdomens familjemedlemmar ett kriminellt beteende, ökar risken för ungdomen att själv utveckla ett kriminellt beteende. Vidare påpekar forskningsrapporten att yngre ungdomar påverkas märkbart av äldre personer i deras omgivning.

Skolan är den institution där ungdomarna spenderar majoriteten av sin tid, vilket ger ungdomar möjligheten att knyta band till nätverk, positiva som negativa. Ur rapporten framgår att skolan är det område där riskfaktorer för kriminella handlingar och kriminellt umgänge är synnerligen tydligt. Det skiljer sig från skola till skola huruvida omfattande

kriminaliteten hos ungdomarna är, vidare framgår det att genomsnittet för ungdomar, vilka är registrerade för brott på samtliga skolor är tio procent. Ur utredningen framgår dock, att skolan, oavsett brottstygnd har samma arbetsform beträffande arbetet med kriminalitet. Kriminella ungdomar och gäng är mer ofta än inte bundna till sitt närområde. Ungdomarna försvarar sitt område mot andra utomstående. Det framgår i forskningsrapporten att det beror på ett utanförskap och frustation gentemot övriga samhället.

Enligt rapporten anses unga i åldersgruppen 15 – 20 vara den grupp som begår majoriteten av brott bland ungdomar. 2008 begick ungdomar runtom i landet ungefär 30 000 kriminella handlingar. Två tredjedelar av ungdomarna begick enbart ett brott. Vidare framgår det att cirka sju procent av gruppen med brottsmisstänkta ungdomar, utförde fem brott eller fler. Utredningen framhåller att svensk och internationell forskning har visat att ett samband där ungdomar med koppling till kriminella nätverk begår fler kriminella handlingar än ungdomar utan en sådan koppling. Ungdomarna begår i stor utsträckning kriminella handlingar med kamrater i samma ålder, kön och närområde. Forskningsrapporten konstaterar att det är ungdomar av manligt kön, oftast med utländsk härkomst som i högre utsträckning än andra begår kriminella handlingar (SOU 2010:15).

Agnew (2009) är av åsikten att varför ungdomar utvecklar ett kriminellt beteende beror på faktorer utanför individens kontroll, exempelvis familjeförhållanden, kamratnätverket, området där individen befinner sig i. Vidare menar han att ungdomen inte är helt maktlös i sitt handlande, men att de till en viss del är offer för omgivningen.

Agnew (2009) menar att ungdomar som har en svag bindning samt bristande engagemang till skolan, skolkar eller som har samarbetsproblem med lärare och elever, i högre grad söker sig till kriminella nätverk och utvecklar ett kriminellt beteende. Ytterligare framhåller han det forskningsområdet konstaterat, att ungdomar med sämre skolresultat är ungefär dubbelt så benägna att utföra kriminella aktiviteter som ungdomar med goda akademiska resultat.

Agnew (2009) anser att forskning har visat att en av anledningar till varför ungdomar utför kriminella handlingar är på grund av låg direkt kontroll, vilket förklaras som att ungdomarna inte blir konsekvent bestraffade för sina handlingar. Han är även av åsikten att större vikt behöver läggas på att arbeta preventivt samt rehabiliterande.

Den primära funktionen av ungdomsåren menar Wodarski (2011) är utvecklingen av självständighet och en egen identitet. Detta medför att ungdomen i större omfattning tar avstånd från sina föräldrar och förlitar sig mer på kamrater. Enligt Wodarski (2010) är ungdomsåren ett utvecklande steg som är präglad av experimenteranden med

sinnesförändrande substanser. Han menar att när ungdomen testat sinnesförändrande substanser är hen mindre mottagbar av sina föräldrars inflytande. Wodarski (2010) anser även att det finns en tydlig korrelation mellan kriminalitet och umgänge med kriminella kamrater samt att äldre ungdomar är mer benägna att förlita sig på sina kamrater snarare än sin familj.

Brottsprevention

Att arbeta förebyggande är positivt betingat eftersom det betyder att en negativ utveckling förhindras. Att arbeta brottsförebyggande är enligt Sahlin (2000) förknippat med vad samhället bedömer som brott, vilket inte nödvändigtvis betyder att det behöver vara straffbelagt enligt lag. Inte heller behöver det bestämmas av normer och moral eller att det tvunget skall finnas ett offer. Ytterligare menar hon att det finns olika preventionsmodeller, vilket inom det sociala arbetet har indelats i två typer av insatser, individ- och strukturinriktade. Utgångspunkten för strukturella insatser är att kriminalitet inte är något individen normalt sett vill förknippas med. Sahlin (2000) menar att fritidsgården hamnar under kategorin strukturpåverkan som avser att hjälpa människor att integreras till de samhälleliga normer och värderingar. Persson i Sahlin (2000) påvisar ett samband byggt på en kvantitativ metod, vilket visar att ju fler ungdomar som besöker fritidsgårdar leder till minskad ungdomsbrottslighet och skadegörelse i bostadsområdet. Sahlin (2000) konstaterar dock att forskning utförd mellan två miljonprojektområden inte kunde uppvisa en statistisk signifikans som kunde styrka Perssons resultat.

Kriminalitet på sin fritid

Sarnecki (1983) hänvisar till SOU 1973:25 där ungdomars kriminella beteende liknas med en fritidssysselsättning. Detta förklarar han med att kriminalitet till stor del utförs som ett sätt att umgås med jämnåriga kamrater. Vidare menar Sarnecki (1983) att denna form av aktivitet huvudsakligen utförs på ungdomarnas fritid. Vidare menar han att kriminaliteten inte tar upp hela ungdomens fritid, utan bara är en del av den. Fritiden påverkar individens utvecklande, Sarnecki (1983) konstaterar att denna påverkan är ömsesidig, där kriminaliteten påverkar fritiden och övriga delar av livet. Ytterligare menar han för att en kriminell handling skall begås krävs det en vilja från individen att utföra brottet samt att situationen gör handlingen möjlig. Sarnecki (1983) är även av åsikten att fritidsgårdarna inte har någon betydande brottsförebyggande effekt.

Fritidsgårdsverksamheten

En fördelaktig fritidsaktivitet kännetecknas enligt Mahoney, Stattin och Lord (2004) av att den är strukturerad, följer bestämda regler och är målinriktad. Aktiviteten skall även vara övervakad av en vuxen som kan guida och ge ungdomen en känsla av sammanhang samt positiva relationer. Forskarna menar att fritidsgården är en offentlig utvecklingsmiljö som i huvudsak besöks av ungdomar. Ungdomarna ska få möjlighet att utveckla sina egna intressen. Därtill menar forskarna att fritidsgården är en öppen plats. Mahoney, Stattin och Lord (2004) är av åsikten att ungdomar med ett kriminellt beteende, och dem med dåliga relationer till skolan och föräldrar i högre grad besöker fritidsgårdar än andra ungdomar. Forskarna konstaterar att ungdomar som tidigare inte uppvisat några kriminella beteenden, uppvisar i högre grad ett sådant beteende efter att under en tid besökt och varit aktiv på en fritidsgård. Mahoney, Stattin och Lord (2004) anser att ungdomar med destruktiva erfarenheter från vuxenledda strukturerade sammanhang, exempelvis skola eller familjesituationer är mer benägna att vistas på fritidsgårdar på grund av att aktiviteterna är mindre strukturerade och mer fria.

Blomdahl och Claeson (1989) anser att fritidsgårdarna är öppna verksamheter. Detta medför att besökarna får komma och gå närhelst de vill samt sysselsätta sig med de aktiviteter som erbjuds inom ramen för verksamheten. Forskarna menar att fritidsgården framkom som ett substitut till föreningsvärlden som enligt ungdomsvårdskommittén inte hade möjlighet att nå ut till samtliga ungdomar. Blomdahl och Claeson (1989) är av åsikten att fritidsgården bör rikta in sig på de ungdomar som inte tagit till sig skolans värld. Ytterligare menar forskarna att fritidsgårdarnas primära mål skall vara att arbeta med socialt utsatta ungdomar. Detta kan liknas vid det Blomdahl och Claeson (1989) menar med att fritidsgårdsbesökarna skiljer sig på en rad områden från de som inte är besökare på en fritidsgård. I den tabell⁴ forskarna presenterar, går det att urskilja en markant skillnad från de som besöker fritidsgårdar och de som inte gör det. Bland annat är fritidsgårdsbesökare mindre aktiva i föreningslivet, skolkar, trivs sämre i skolan, använder i större utsträckning tobak och alkohol samt tillhör en mindre socioekonomiskt stark grupp.

Blomdahl och Claeson (1989) framför kritik mot fritidsgårdsverksamheten då den är en utpräglad pojkverksamhet vilket får effekten att många flickor drar sig från att besöka den. Andelen pojkar är i stort sett oförändrad sedan 1950-talet. Vidare anser forskarna att de

⁴ För att se den fullständiga tabellen se Blomdahl och Claeson 1989 s.38

kritiker som menar att fritidsgårdarna både lokal- och innehållsmässigt är pojkdominerat har rätt. I stor utsträckning beror detta på att lokalerna är anpassade på ett sådant sett att idrottsaktiviteter prioriteras. Även innehållsmässigt prioriteras pojkarnas intressen i högre grad än flickornas. Centralt för dessa aktiviteter menar Blomdahl och Claeson (1989) är att de är kravlösa, löst organiserade samt att stimulansen infinner sig omedelbart. Förevarande typ av aktivitet är utmärkande för en ”vara-kultur” vilket innebär att en viss typ av ungdomar är mer benägna att uppskatta den strukturen av sammanhang. Därmed går det att se fritidsgårdarna nå fram till de ungdomar som inte orkar eller tar avstånd från den ”göra-kultur” skolan utgör. Blomdahl och Claeson (1989) har konstaterat att kriminellt beteende är särskilt högt hos unga män som besöker fritidsgårdar och inte medverkar i någon annan organiserad aktivitet. De utvecklar resonemanget och menar att det finns ett starkt samband mellan ekonomisk ställning och föreningstillhörighet, där gruppen med förhållandevis små ekonomiska resurser i mindre utsträckning deltar i föreningslivet. Blomdahl och Claeson (1989) förklarar att ungdomarna inte har möjlighet att utveckla sin sociala kompetens samt att fritidsledarna inte har något större inflytande på ungdomarna då den sociala kontrollen inte är tillräcklig. Vidare påpekar forskarna att det krävs ett utvecklande av ungdomarnas kompetens, arbeta förebyggande, öka den sociala kontrollen, ge ungdomarna bestämmanderätt samt stärka flickors ställning på fritidsgårdarna.

Blomdahl och Claeson (1989) framför fyra punkter hur en fritidsgård bör bedrivas för att på bästa sätt arbeta med ungdomar: Fritidspersonalen skall inte ha makten över fritidsgården, ungdomars sociala, kulturella och politiska kunskaper skall utökas, fritidsgårdarna ska arbeta preventivt mot utslagning och kriminalitet samt att gårdarna ska bli mindre innehåll- och lokalmässigt pojkdominerande. Slutligen menar Blomdahl och Claeson (1989) att fritidsgården är som enda offentligt subventionerade fritidsverksamhet den plats där ungdomar i riskzonen är överrepresenterade. Därmed visar undersökningen att fritidsgården och föreningslivet inte når samma klientel.

... en bra fritidsgård/hemgård utmärks bland annat av en trygg och välkomnande miljö där både offentliga och privata samtal kan föras. Verksamhetsledarna utmärks av sin förmåga att se och bekräfta människor som i lägre utsträckning än andra blivit sedda som möjligheter av det övriga samhället (Laxvik 2001 s.66)

En fritidsgård är enligt Laxvik (2001) en offentlig utvecklingsmiljö som primärt besöks av ungdomar, framförallt pojkar. Ungdomarna ska få möjlighet att utveckla sina egna intressen.

Aktiviteterna är inte tidsbundna samt att prestationskraven är ej existerande. Därtill menar han att fritidsgården är en öppen plats, inte nödvändigtvis innanför fyra väggar, dit ungdomarna frivilligt kan ta sig till. Laxvik (2001) är av åsikten att fritidsgården kan vara ett lika viktigt verktyg, precis som skolan i ett kommunalt tillvägagångssätt, att stimulera och utveckla ungdomars individuella välfärd och motverka utanförskap.

Laxvik (2001) menar att det är ungdomar med en uttrycksfull livsstil vilka utgör majoriteten av besökarna på fritidsgården. En uttrycksfull livsstil är en individ som enligt Laxvik (2001) trivs framförallt i en ”vara-kultur” där aktiviteter som exempelvis, leka, prata och fika är centralt, vilket fritidsgården förknippas med. En ”vara-kultur” är motsatsen till en ”göra-kultur” som går att återfinnas i skolan eller föreningslivet. Där ansträngningar resulterar i framtida belöningar såsom, studier leder till bra betyg. Laxvik (2001) argumenterar för att människan behöver både öppen och sluten verksamhet. Målet med fritidsgården är att ungdomarna skall bli bekräftade samt agera stödande i processen där ungdomen skall uttrycka sig själv och sina livsmål. Fritidsgården skall inte arbeta i ett förebyggande perspektiv, utan snarare främjande. Centralt är det frivilliga mötet. Laxvik (2001) hävdar att fritidsgårdarna från början inte var till för ungdomarna utan snarare ett verktyg för att skydda samhället mot dem, att kontrollera dem.

Enligt han leds arbetet på fritidsgården av fritidsledare, där fritidsledaren i bästa fall är utbildad på någon av landets folkhögskolor. Laxvik (2001) menar att fritidsledarens professionalitet är svagt utvecklad, vilket är en konsekvens av att det saknas bland annat etik för yrket, yrkesförening och kvalitetsbegrepp. Detta leder till att fritidsledare har en mängd olika arbetsuppgifter som inte berör de frivilliga mötena på fritidsgården. Han problematiserar synen på en fritidsledare och beskriver den på följande sätt: ”en kul kille med propeller i mössan som ordnar lekar, lånar ur biljardköer mot pant och som håller ordning i skolans korridorer på rasterna.” (Laxvik 2001 s.63.) Vidare uttrycker han fritidsledarens huvudsakliga arbetsuppgift som att skapa bärande relationer. Laxvik (2001) framhäver att relationer är uppbyggda genom flera möten. Mötena kan ta plats var helst, och det går heller inte att säga hur många möten det krävs för att en god relation. Han menar att det finns tre nivåer av relationer: vardagliga, bärande och djupa relationer.

Den *vardagliga relationen* är något fritidsledaren bygger upp med samtliga ungdomar som besöker fritidsgården med jämna mellanrum. Fritidsledaren vet personens namn, har kännedom om familjeförhållanden samt vilken skola och klass ungdomen går i.

Den *bärande relationen* omfattar den vardagliga relationen samt att den är hållbar, vilket betyder att den skall tåla prövningar. Den är jämlik, relationen tillskriver varandra lika stort

värde. Den är ömsesidigt bejakande. Det finns en tillit i relationen.

Den *djupa relationen* frångår sig från den bärande på så sätt att den vuxne (fritidsledaren) har en viktig roll i ungdomens liv. Laxvik (2001) anser dock att en djup relation inte är något man bör sträva efter. Det är något som skall infinna sig spontant.

Rogers (2011) har utfört en undersökning på huruvida mentorer har en inverkan på ungdomar med ett kriminellt beteende. De ungdomar som medverkade i studien uppgav att de oavsett årstid normalt sett spenderade dagarna med att leka på gatorna snarare än hemma under kvällarna. Han definierar en mentor som en person som lär ut, guidar, är en förebild, ger råd, formar vänskap, uppmanar och visar entusiasm. Mentorerna i studien var fotbollstränare, vi är dock av åsikten att en fotbollstränare är jämförbar med en fritidsledare. Rogers (2011) anser att mentorerna gav ungdomarna en positiv förebild och uppfostran samt uppmuntrade dem till ett hälsosamt liv. Han menar även att ungdomarna med kontakt till sina mentorer var mindre benägna att vara utåtagerande. Godshalk och Sosik i Rodgers (2011) menar att en bra mentorsrelation är att skapa ett känslomässigt band och en vänskap till sin ungdom.

Kunskapsluckor

Vår valda tidigare forskning syftar till att visa att en kriminell utveckling är mångfacetterad samt att fritidsgården skall fylla ett syfte i arbetet med ungdomarna. Vi vill visa att det finns kunskapsluckor i sambandet mellan ett kriminellt utvecklat beteende och fritidsgården.

Teori

Vi har valt att använda oss av två teorier för att analysera vårt material. Vi valde dock att inte renodla de två teorierna utan snarare använda perspektiv ur dem, då vi ansåg det mer applicerbart på undersökning och det empiriska materialet. Vi valde dessa två teorier för att vi ansåg att de kompletterade varandra. Travis Hirschis teori om *sociala band* utgår från en strukturell nivå och redogör att individen måste knyta band till samhällets institutioner. Edwin Sutherlands teori om *differentiella associationer* utgår från en individnivå och menar att kriminellt beteende är inlärt. I följande stycke redogör vi för de två teorierna; teorin om *sociala band*, samt *differentiella associationer*.

Sociala bandteorin

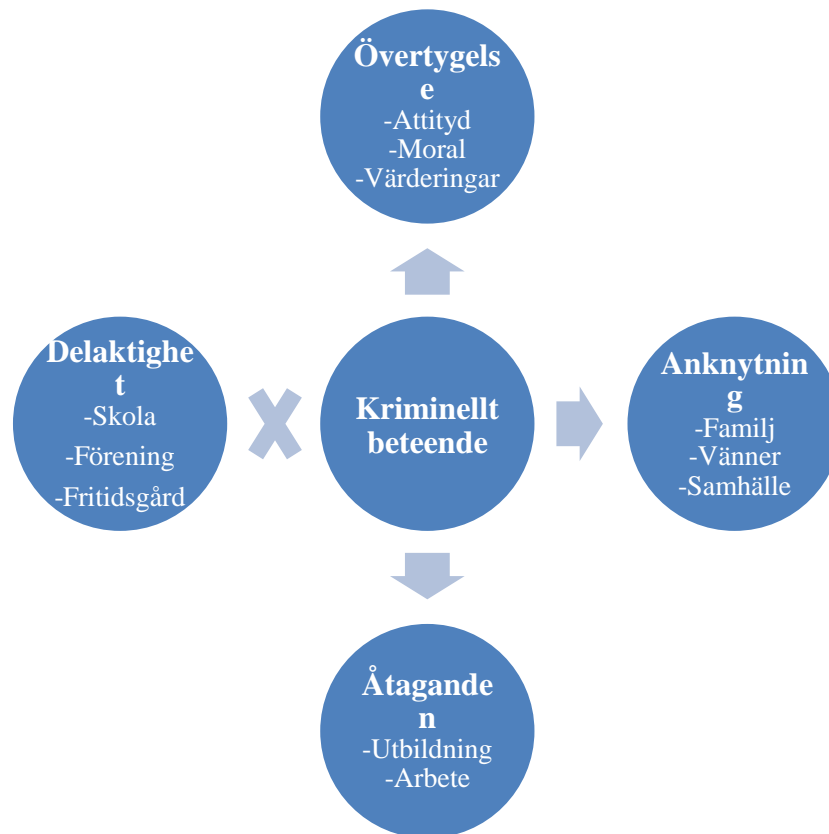
Hirschis teori om sociala band (*Social Bond theory*) är en kontrollteori. Teorins centrala utgångspunkt handlar om att individen måste knyta band till samhället, och därmed förhindra att kriminella handlingar begås. Teorins perspektiv förflyttas från kriminalitet och dess orsaker, till varför individer inte begår kriminella handlingar. Utgångspunkten kring begreppet kontroll, inom sociala band teorin, är att människor i olika sammanhang begår kriminella handlingar. Men att de flesta av oss låter bli att begå kriminella handlingar därför att samhällets normer och/eller vi själva tillämpar en kontroll på det egna beteendet (Sarnecki 2010).

Ohlsson och Swärd (1994) menar att teorin är grundlagd på föreställningen att det finns gemensamma värden, normer och föreställningar i samhället. Hirschi anser att avvikelser kan härledas från bristande social kontroll, samt att avvikelser och kriminellt beteende förekommer när individens band med samhället är svaga eller brutna. Hirschi beskriver fyra faktorer i teorin om sociala band, där dessa kan hindra individen från att skapa en kriminell identitet. Vidare menar Hirschi att kriminalitet är ett misslyckande som beror på att familjen, skolan och kamraterna inte lyckats bli den friskfaktor eller så kallade bindning, vilket individen behöver för att inte utveckla ett kriminellt beteende. Bindningarna är nödvändiga för att individen skall följa de lagar och bestämmelser som finns (Sarnecki 2010). Nedan följer Hirschis fyra bindnings faktorer⁵:

⁵ Vi utgår från Sarnecki (2010) svenska översättning.

1. Anknytning (attachment) – till en formell person/aktivitet, exempelvis föräldrar, skola och kamrater). Hirschi menar att knyta band till en formell institution, till exempel fritidsgården i samhället kan minska risken att ett kriminellt beteende utvecklas.
2. Åtaganden (commitment) - till den vanliga samhällsordningen; investeringar i allmänna livsmål. Genom att investera i exempelvis en utbildning kan ungdomens möjlighet att få ett arbete öka och därmed förhindras utvecklandet av ett kriminellt beteende.
3. Delaktighet (involvement) - i konventionella aktiviteter; exempelvis engagemang i skola, arbete och föreningsaktiviteter. Hirschis tes kan tolkas att om ungdomen engagerar sig i gynnsamma aktiviteter, exempelvis aktiviteter på fritidsgården kan förhindra att kriminella beteenden utvecklas.
4. Övertygelse (belief) – om samhällsordningens legitimitet; positiva attityder gentemot lagstiftning, rättsvårdande myndigheter etcetera; negativa attityder till brottslighet och missbruk. Genom att ha en positiv syn på samhället och dess normer och värderingar kan det minska risken att ungdomen utvecklar ett kriminellt beteende.

Nedan har vi valt att förtydliga vår användning av sociala band teorin, där figur 1 visar hur samhällen, värderingar, mål och människor binds samman av sociala band. Brister banden till en av faktorerna ökar risken för att ungdomen utvecklar ett kriminellt beteende. Detta illustreras exempelvis av det brustna bandet till faktorn *delaktighet*, vilket kan öka risken för att utveckla ett kriminellt beteende.

Figur 1

Gunnar Bergström (2004) liksom Sarnecki (2010) uppger att flertalet studier har genomförts på huruvida dessa begrepp har relevans för ungdomens utvecklande av ett kriminellt beteende eller ej. Bergström (2004) menar att teorin är applicerbar i stora drag på ungdomsbrottslighet även om den har brister. Sarnecki (2010) liksom Bergström (2004) anser att det är relativt självklart att människor med starka anknytningar till samhällets institutioner och personer är mer benägna att anpassa sig till samhällets normer och värderingar. Likaså anser båda forskarna att det är uppenbart att ungdomar med kriminella värderingar löper större risk att bli kriminella än ungdomarna utan dessa värderingar. Hirschi har genom empiriska undersökningar kommit fram till att brister i individens självkontroll, snarare än positiva attityder gentemot kriminalitet, ökar risken för kriminella aktiviteter. Med självkontroll menar Hirschi att individen själv bestämmer vilka handlingar hen begår (Sarnecki 2010).

Hirschis teori bygger på en empirisk undersökning av självrapporterad brottslighet, dock har flickor uteslutits från undersökningsmaterialet (Ibid.). Detta anser dock inte vi vara något problem i vårt val av teori, då det framkommit i vår undersökning att klientelet på fritidsgården utgörs i hög grad av pojkar och unga män.

Teorin har även andra svagheter, Bergström (2004) uppger att de flesta människor med ”svag bindning” inte blir kriminella och en förklaring till detta är att teorin saknar ett individuellt inslag i utvecklingen av det kriminella beteendet. Vi är medvetna om denna brist och därför har vi även valt att utgå från Sutherlands teori om differentiella associationer där det individuella perspektivet går att urskilja. Vi har använt oss av perspektiven ur teorin, som går att härleda till den individuella komponenten om att kriminalitet är inlärt.

Differentiell association

Sutherlands teori om differentiella associationer hör till gruppen inläringsteorier. Sarnecki (2010) menar att en inläringsteori förklarar varför en individ bryter mot samhällets normer, vilket går att finna hos individen, samhället eller interaktionen dem emellan.

Sutherland och Cressey (1960) utgår från att kontexten är viktig för kriminella handlingar då den möjliggör att en kriminell handling kan begås. Exempelvis är en individ mer benägen att stjäla en cykel utan lås som en med lås. Kontexten kan dock inte separeras från individens tidigare livserfarenhet, där individens tidigare erfarenheter kan definiera kontexten från omöjlig till möjlig. Den förvärvade kunskapen ligger till grund för de handlingar individen begår, positiva såväl som negativa. Sutherlands teori bygger på nio teser om den process som leder till att en individ skall begå kriminella handlingar⁶ (Sutherland & Cressey 1960). Vi har valt att utgå från sju av dessa teser då vi upplever att de är högst relevanta för vårt empiriska material.⁷

1. Kriminellt beteende är inlärt. Detta innebär att beteendet inte är ärvt utan något en individ förvärvar under sin livstid.
2. Genom en interaktionsprocess med andra personer sker inläring av ett kriminellt beteende. Kommunikationen är inte enbart begränsad till verbala medel utan även gester och kroppsspråk ingår.
3. Inläringen av kriminellt beteende sker huvudsakligen i grupper med nära, personliga relationer, medlemmar emellan. Detta innebär att medier i form av filmer, tidningar eller tv- och datorspel inte har något större inflytande över individen.

⁶ Sarnecki (2010) anser att begreppet differentiella associationer samt några av de begrepp som Sutherland använder är svåra att återge på svenska.

⁷ Sutherlands andra tre punkter går att finna i Sutherland och Cresseys bok *Principles of Criminology* (1960 s.77-79.).

4. Differentiella associationer kan variera i frekvens, tidsspann, prioritet samt intensitet. Detta innebär att associationer med, likväl kriminellt beteende som anti-kriminellt beteende varierar beroende på de ovan nämnda faktorerna.
5. Inlärningsprocessen av kriminellt beteende genom associering med kriminella och anti-kriminella modeller innehåller alla de mekanismer som går att likställas med all annan inläring. Detta innebär att inläringen av kriminellt beteende inte nödvändigtvis är förbundet med att härma det kriminella beteendet.
6. Kriminellt beteende är ett uttryck av generella behov och värderingar, vilket är samma behov och värderingar som en icke-kriminell har. Sutherland och Cressey (1960) använder följande exempel: En tjuv stjälar för att få en inkomst, likadant arbetar en förvärvsarbetare för att säkra sin inkomst. Båda behöver ha god ekonomi för att upprätthålla sin status i samhället.

Sarnecki (2010) påpekar att Sutherland menar att individen inte är passiv i sitt sätt att influeras av handlingsmönstret hos de beteendemodeller som hen associerar starkast till. Individen tar själv ställning, för respektive emot lagens bestämmelser när hen interagerar med andra människor. Ur Sutherland och Cressey (1960) framkommer det att själva grundbulten i teorin är att allt beteende är inlärt, så även ett kriminellt beteende. Där inläringen primärt görs i interaktion med människor som står individen nära. Sarnecki (2009) menar att det snarare kan talas om en kulturöverföring, där brottsligheten är beskriven genom social desorganisation. Sutherland och Cressey (1960) förklarar social desorganisation som det sociala systemets misslyckande (istället för anti-kriminella modeller utgör systemet istället pro-kriminella modeller som individen skapar bindningar till) och är själva orsaken till kriminaliteten.

Sarnecki (2010) framför kritik mot Sutherlands teori då det är svårt att bekräfta resultatet som teorin är baserad på. Då Sutherland aldrig har förklarat mer precist hur de fyra faktorerna (frekvens, varaktighet, prioriteringar och intensitet) av differentiella associationer ska vägas samman för att individens associering till avvikande respektive likformigt beteende ska kunna fastställas i stora drag. Han framför även kritik mot att Sutherland inte definierat begreppet inläring i sin teori om differentiella associationer.

Analys och resultat

Vi har anonymiserat våra respondenter och numrerat dem från ett till nio, inte nödvändigtvis i samma ordningsföljd som intervjuerna tog plats. I följande del kommer vi presentera resultatet av vårt analyserade material. Vi har valt att använda oss av citat för att tydliggöra resultaten. De områden vi har behandlat är följande:

- Fritidsgården, vi har beskrivit hur fritidsgården påverkar ungdomarna som vistas på fritidsgården.
- Område, hur stor påverkan området där fritidsgården befinner sig, samt området ungdomarna härstammar ifrån har.
- Påverkan, vi har här valt att belysa den påverkan ungdomarna utsätts för på fritidsgården.
- Relation, där relationen mellan ungdom och fritidsledare kommer att belysas.
- Kriminellt beteende, där fritidsledarens syn på vad som är ett kriminellt beteende tydliggörs.
- Sammanfattande analys, där säcken knyts ihop.

Fritidsgård

”Vi försöker också skapa en meningsfull fritid, för oss så betyder de att de ska kunna känna att de har ett annat alternativ än att gå till det kriminella”

– Respondent 5

Fritidsgården är en plats som skall vara öppen för samtliga ungdomar i Sverige. Tanken med verksamheten är att den skall fungera som en mötesplats där ungdomen ska få en chans till en meningsfull fritid. Vi fick olika slags svar av våra respondenter vad meningsfull fritid innebär. En respondent förklarade det som att en meningsfull fritid skall fungera som ett alternativ för ungdomen, istället för aktiviteter som skapar bindningar till beteendemodeller som kan tänkas främja ett utvecklande av kriminella beteenden. Modellerna är de associeringar individen knyter band till och blir influerad av i sin utveckling, antingen positivt eller negativt. Respondentens resonemang överensstämmer med det Ohlsson och Swärd (1994) och Mahoney, Stattin och Lord (2004) uppger att samhällets ursprungliga tanke med fritidsgården, är att arbeta förebyggande mot missanpassning samt förmedla alternativa sysselsättningar som skapar sociala bindningar, vilket leder till positivt utvecklande

beteendemodeller. Meningsfull fritid kan i detta fall följaktligen ses som ett sätt för samhället att ge ungdomen samtliga av Hirschis nödvändiga bindningar; anknytning, åtaganden, delaktighet samt övertygelse för att knyta band till samhället (Sarnecki 2010).

”Sen jobbar vi väl på att försöka få fritidsgården till deras för att tv-apparater är ett hett stöldgods, just nu har vi ingen. Men om fritidsgården är deras kanske de inte förstör den lika mycket för det är något man har byggt upp”

– Respondent 4

”Ingen djävel som rånar banker vill måla”

– Respondent 7

Ett sätt i utvecklingen för att skapa en meningsfull fritid för ungdomarna är att arbeta med en brukarmedveten styrning, vilket respondenterna benämner som ungdomsinitiativ.

Respondenterna menar att ungdomsinitiativet syftar till att ge ungdomarna makten över sin egen fritid, där fritidsledaren intar en coachande roll för att väcka ett genuint intresse hos ungdomen. Detta innebär att, vill inte ungdomen ta initiativ till aktivitet kommer det således inte bli någon aktivitet. Mahoney, Stattin och Lord (2004) menar att en god fritidsaktivitet präglas av struktur, bestämda regler samt att den är målinriktad. Fritidsledaren skall ha uppsyn över ungdomarna och inta en coachande roll för att ge dem en känsla av sammanhang och positiva relationer. Genom att ge ungdomarna en känsla av sammanhang skapar det goda bindningar till samhället men även en påbyggnad till en gynnsam relation till den trygga vuxna. En positiv relation syftar till att ge ungdomen en anknytning till en positiv modell för socialt beteende, vilket kan hindra utvecklandet av kriminella beteenden. Respondenterna uttrycker denna arbetsform som gynnsam för ungdomarna och syftar till att arbeta med att främja det friska hos dem, snarare än att fokusera på det negativa som skall förebyggas.

”... mindre kriminella ungdomar som kommer till oss. De är ju välkomna till oss så länge de inte ställer till skit i våra verksamheter, så är de ju välkomna. Men vi har ju inte i uppdrag att jobba med dem utifrån att de är kriminella eller att de har någon form av belastning eller problematik, utan vi bemöter de precis som alla andra”.

– Respondent 2

Detta går i kliché med det Agnew (2009) menar med att fritidsgården skall lägga fokus på att arbeta preventivt och rehabiliterande för de ungdomar som uppvisar kriminella beteenden. Agnews resonemang ligger inte i linje med vissa respondenters tankar kring fritidsgårdens uppgift. Respondenterna uttrycker att arbeta rehabiliterande innebär att en negativ utveckling redan förekommer. Den negativa utvecklingen skall förebyggas på ett tidigt plan med hjälp av en meningsfull fritid. Respondenterna påtalar även vikten om samverkan med andra instanser i samhället i arbetet med ungdomarna. För att fritidsgården ska kunna erbjuda ungdomarna en trygg bas att förlita sig på, anser respondenterna att det krävs samverkan med andra statliga instanser samt frivilliga organisationer av olika slag. De flesta fritidsgårdar vi besökt ligger organisatoriskt under socialtjänsten, detta gör att fritidsgårdarna har ett naturligt samarbete med dem. Respondenterna påtalar att de har anmälningsskyldighet, liksom alla andra offentligt anställda. Majoriteten av respondenterna ansåg att det inte fanns några problem med att göra orosanmälan förutsatt att en god relation till ungdomen förelåg, där fritidsledaren informerade ungdomen om detta.

”Anmälningar till individ och familj hade man aldrig tagit i, innan jag började här.”

– Respondent 4

Respondent fyra menade dock att det finns en problematik vid anmälan till socialtjänsten. Hen var av uppfattningen att personalen inte anmälde på grund av rädsla för att relationen till ungdomarna skulle bli lidande och försvåra deras arbete. Det framkom i flera intervjuer att det var en bedömningsfråga; vad som var värt att anmäla eller ej. Bedömningen om vad som skall anmälas eller ej berodde helt på område och fritidsledare. Därmed gick det att urskilja en diskrepans gällande vad ses som ett destruktivt beteende hos ungdomarna. En respondent menade att fritidsledarna behöver tydligare riktlinjer om hur de ska förhålla sig till exempelvis orosanmälningar till socialtjänsten. En annan respondent sade att de inte anmälde överhuvudtaget, hen var av åsikten att socialtjänsten snarare stödde än hjälpte ungdomarna med deras problematik. Hen menade att fritidsgården i majoriteten av fallen kunde bistå ungdomarna bättre än vad socialen hade möjlighet till, i och med att fritidsgårdarna har en bättre förståelse för ungdomarna. Ytterligare en faktor till varför de inte anmälde var just på grund av den rådande hotbild som kunde föreligga fritidsledaren. Ett steg på vägen för att underlätta för fritidsledarna i arbetet med ungdomar är samverkan med skola, socialtjänst och

polis (SSP). Syftet med SSP är enligt forskningsrapporten SOU 2010:15, att arbeta preventivt med ungdomens kriminella beteenden, genom att minska riskfaktorer och öka friskfaktorer i miljön där ungdomen vistas. Respondenterna anser dock att den viktigaste samarbetspartnern i arbetet med ungdomarna är dennes vårdnadshavare. En problematik respondenterna belyste var att föräldrarna för de ungdomar vars kriminella beteende var väl utvecklad, inte hade förmågan eller viljan att samarbeta med fritidsgården. Respondenterna uttryckte att föräldrarna enbart tog kontakt med fritidsgården när något gått fel, vid exempelvis stöld. Bergström (2004) likt forskningsrapporten SOU 2010:15 menar att familjen kan utgöra både en frisk- och riskfaktor i ungdomens utveckling. De menar att det finns ett uttalat samband mellan ett kriminellt beteende och en dysfunktionell familjesituation. Åsikterna går dock isär över hur stor inverkan syskonen i familjen påverkar och påverkas av ett syskons kriminella beteende. Rapporten SOU 2010:15 påtalar att risken för att syskonen utvecklar ett kriminellt beteende ökar markant om ett syskon, framförallt ett äldre syskon innehar ett sådant beteende. Bergström (2004) är snarare av åsikten att ett kriminellt syskon inte nödvändigtvis behöver utgöra en större riskfaktor än exempelvis kriminella i ungdomens krets.

Respondenterna påtalade även att de har andra samarbetsorganisationer, för att erbjuda ungdomarna andra aktiviteter och på sätt förhindra att de utvecklar ett kriminellt beteende, exempelvis badhus och fotbollsföreningar eller andra fritidsgårdar, för att öka utbudet och kvalitén på aktiviteterna. Samarbetet kan även ske med andra ideella föreningar eller statliga instanser för att hjälpa ungdomarna i deras skolgång eller arbetssökande.

Område

”Meningen med fritidsgården är att vi ska få dem utslussade, få dem inkluderande i samhället, för att de känner sig så utanför, det är utanförskap här ute”

– Respondent 5

I intervjuerna har det framkommit att områdena där fritidsgårdarna ligger skiljer sig från varandra. Enligt respondenterna saknar ungdomarna samhörighet med andra områden i kommunen. De vågar oftast inte ta sig ut ur den trygga sfär som det egna området representerar. Detta beteende påverkar integrationen negativt mellan ungdomar, där en respondent i ett invandrartätt område menar att invandrare dras till andra invandrare på grund av okunskap och rädsla. Flera respondenter menar att ungdomarna inte känner att de har

någon bindning till övriga delar av samhället, förutom det egna området. Detta kan kopplas till vad rapporten SOU 2010:15 konstaterar, att ungdomar med ett kriminellt beteende ofta är mer bundna till sitt närområde, vilket beror på ett utanförskap och frustration gentemot övriga samhället. Det kriminella beteendet menar respondenterna leder till en ökad otrygghet för de som bor i området. Nordström (2004) påpekar i sin undersökning att det är vanligare att ungdomar med utlandsfödda föräldrar känner sig otrygga i sin närmiljö. Vilket är en motpol till det samma undersökning visar, att nio av tio ungdomar med svenskfödda föräldrar känner sig trygga i sitt närområde. Resonemanget kan tolkas att ungdomar med svenskfödda föräldrar oftare har starkare band till samhället än ungdomar med föräldrar med utländsk bakgrund. Detta påtalar våra respondenter som ett utanförskap byggt på en språkbrist som existerar i familjerna med utlandsfödda föräldrar.

En respondent återberättade för oss om ett samtal hen hade med en ungdom där det framkom att ungdomarna var av övertygelsen att om de startade ”kaos” skulle myndigheterna förstå att det var ett rop på hjälp för att visa att allt inte stod rätt till med området. Detta kan liknas med det Ohlsson och Swärd (1994) tar upp i en av definitionerna om vad ett ungdomsproblem är, de utgår från att ungdomarna saknar viktiga resurser, ett bristfokusperspektiv. Detta innebär att ungdomarna inte känner sig delaktiga i samhället och upplever att de inte har någon makt, inflytande eller delaktighet. För att påvisa områdets problematik skapar ungdomarna sin egen makt och inflytande i form av att ”göra kaos”. Dessa former av utanförskap till samhället kan klart kopplas till Hirschi teori om sociala bindningar samt Sutherlands teori om differentiella associationer. Ungdomar som uppvisar ett tydligt utanförskap kan sakna de fyra bindningar Hirschi menar är nödvändiga för att knyta band till samhället (Sarnecki 2010). Exempelvis när ungdomen säger sig vilja skapa ”kaos” för att myndigheterna ska få upp ögonen för de problem som existerar i området, pekar detta på en tydlig brist på övertygelse att samhället finns för deras skull. Saknaden av band till samhällets institutioner visar sig tydligt hos ungdomarna, vilket respondenterna påtalar när de skall beskriva ungdomarnas jargong gentemot polisen. Enligt respondenterna är ungdomarna av åsikten att polisen enbart är där för att ”sätta dit dem”, de ser inte polisen som det samhällslydd det är tänkt att vara. Fritidsgården är enligt Sahlin (2000) tänkt att ha en internaliserad påverkan på ungdomarna, där deras samhälleliga normer och värderingar ska överensstämma med den rådande samhällsstrukturen. Syftet är att ungdomarna ska få en meningsfull fritid och genom detta ändra sina negativa beteende mönster till positiva. Varje område vi besökt har präglats av de ungdomar som vistas där. Ungdomarnas beteende formas av områdenas kontext, vilket varierar beroende på områdenas kultur.

”Speciellt inte i denna stadsdel, för här är ungdomarna rätt så mätta på aktiviteter”

– Respondent 9

Citatet ovan är taget från ett av de mer socioekonomiskt privilegierade områdena i kommunen. Respondenterna som arbetar i socioekonomiskt privilegierade områden har bilden att ungdomarna som kommer till fritidsgården har möjligheten att bekosta och utföra aktiviteter på egen hand, och därför är mindre benägna att delta och engagera sig på fritidsgården. Detta står i kontrast till ungdomar från mindre privilegierade områden, där ungdomarna beskrivs som mer engagerade på fritidsgården, och mindre ”mätta” av vissa respondenter.

Enligt fritidsledarna är det olika slags kriminella beteenden som ungdomarna uppvisar. Ungdomar från mindre privilegierade områden är mer benägna att utföra kriminella handlingar som är relaterade till stöld och rån. Ungdomar från mer privilegierade områden utför däremot snarare drogrelaterade brott, att exempelvis bruka cannabis. Skillnaden i gruppernas kriminella beteenden kan kopplas till deras ekonomiska möjligheter, enligt fritidsledarna. Vidare menade respondenterna att ungdomar med ekonomiska resurser är mindre benägna att begå stöldrelaterade brott än de med mindre ekonomi. Skillnaderna mellan grupperas kriminalitet kan även förklaras med det Sutherland och Cressey (1960) menar med att kriminella beteenden och icke-kriminella beteenden har samma uttryck för generella behov och värderingar. För att exemplifiera; en ungdom med ett kriminellt beteende utan ekonomiska resurser vill ha resurser för att uppnå en högre status i samhället, likadant vill en ungdom utan kriminella värderingar uppnå samma status i samhället nämligen materiella ting, i form av pengar, bostad och arbete.

Påverkan

Påverkan var något vi lade märke till i vår undersökning, vilket respondent sju exemplifierade med att alla ungdomarna på fritidsgården hade mer eller mindre samma förutsättningar, men av 500 fritidsgårdsmedlemmar var cirka 50 av dem kriminella. Hen berättade vidare att de som inte var kriminella egentligen kunde begå samma kriminella handlingar men avstod. Detta kan tolkas som ett exempel på att individens brist på självkontroll snarare än hans kriminella värderingar är det som leder till kriminalitet. Hirschi är av åsikten att individen själv bestämmer vilka handlingar hen begår (Sarnecki 2010). Detta överensstämmer med det

Sutherland och Cressey (1960) menar med att individen själv tar ställning, för respektive emot lagens bestämmelser när hen interagerar med andra människor.

”Det finns exempel på mötesplatser för unga i den här staden som är bredare, alltså 7 – 24 år finns det en som har. Vilket är fantastiskt fel”

– Respondent 2

”Problemet kommer ju då när de befinner sig här ute eller i rum och en ledare inte befinner sig i rummet. Hur påverkas den här 12 åringen eller 14 åringen av den coola lite farliga 18 åringen som försöker mer eller mindre värva den unge.”

– Respondent 2

En röd tråd som löpt genom vår empiri är den omfattande ålderskillnad mellan de äldsta och yngsta ungdomarna vilket fritidsledarna uttryckt som problematiskt. I de flesta fall skiljer sig åldrarna på ungdomarna allt från mellanstadiet till gymnasiet på fritidsgården. En respondent menar att de yngre ungdomarna behöver ha fritidsgården där de kan vistas innan föräldrarna slutat arbeta. De äldre däremot använder fritidsgården som en plats att hänga med sina vänner, eftersom de inte har något annat att göra, menar respondenten. Detta kopplas till det forskningsrapporten SOU 2010:15 konstaterat, att ungdomarna mellan åldrarna 15 – 20 år begår majoriteten av de kriminella handlingarna, samt att ungdomarna begår i stor utsträckning kriminella handlingar med kamrater i samma ålder. Eftersom ungdomarna mellan 15 – 20 år begår majoriteten av brotten kan det öka risken att yngre ungdomar påverkas negativt. Viktigt att påpeka är att de ungdomar som utför kriminella handlingar inte utgör majoriteten av ungdomar i Sverige.

Mahoney Stattin och Lord (2004) har genom sin studie visat att ungdomar som besöker fritidsgårdar oftast inte har någon förankring till andra organiserade aktiviteter och har i större utsträckning ett kriminellt beteende.

”Då kunde det vara såhär att en äldre står där och röker, så kommer det yngre som då tycker det verkar häftigt, och kanske du får för dig att röka tillexempel... men vad fan ska man helt ärligt uppmuntra någonting sådant för. Då är det bättre

att utforma en verksamhet som vi har i dag. Dit du kommer för att göra, och så blir det ett lärande och så har man roligt för det är roliga grejor.”

– Respondent 3

Fritidsledarna har uttryckt att de yngre ser upp till de äldre ungdomarna och har dem som förebilder. Vilket majoriteten av dem menar är något som kan vara både positivt och negativt. Positivt i den bemärkelsen där den äldre ungdomen agerar som en god förebild och ger goda värderingar. Negativt i de fall när den yngre tar efter den äldres kriminella beteende. Där de yngre är rädda för att bli mobbade, visa sig svaga och således anammar de äldres beteende, att vara stark och inte visa känslor. Detta beteende kan liknas med det Sutherland och Cressey (1960) menar med att kriminellt beteende är inlärt, alltså något individen förvärvar i interaktionen med andra ungdomar i vardagen. Inläring av ett kriminellt beteende sker genom en kommunikationsprocess som inte enbart är begränsad till verbala medel utan även till gester och kroppsspråk. En respondent var av åsikten att ungdomar ofta uppvisar en machoattityd för att skapa makt på fritidsgården. Denna machoattityd smittar av sig till de andra, oftast yngre ungdomar på grund av rädsla att hamna i ett utanförskap. Vi menar att detta även kan kopplas till Hirschis faktor om anknytning, där han påvisar att det krävs en anknytning till en positiv förebild för att på så sätt knyta band till samhället och dess normer (Sarnecki 2010). I de fall när ungdomen knyter an till en person som själv har sämre band till samhället, överförs dennes negativa attityder om samhällets bestämmelser, vilket innebär att Hirschis fjärde faktor om övertygelse gentemot samhället inte införlivas. Detta innebär att den generellt positiva attityden gentemot samhällets bestämmelser inte utmärker sig hos ungdomen.

Relation

”Det går uppåt och neråt i relationen med ungdomar. Så om man har en relativt god relation, då klarar man svackorna när ungdomen hatar en och när halva huset liksom rivs. För då kan man gå tillbaka till det som var positivt innan, så man har någonting att bygga på. Så visst är det viktigt, och jag tror att det är så man kan påverka varandra också, för har man ingen relation så går man förbi varandra i korridoren.”

– Respondent 4

”Relationen är så viktig, det är den som är vår tjänst, vår service till samhället, det är relationen med de unga”.

– Respondent 2

Att relationen är det viktigaste arbetsverktyget hos fritidsledaren har påtalats i både forskning och från samtliga respondenter i empirin. Tjänsten fritidsgården som institution erbjuder samhället är sunda vuxna relationer. Respondenterna påtalar svårigheten i arbetet med ungdomar, de menar att det krävs att man hittar varje enskild individ och sedan forma relationen i takt med ungdomens utveckling. När relationen är skapad kan fritidsledaren börja arbetet, att inspirera ungdomen till att ta ytterligare steg i utvecklingen. Laxvik (2001) likt vår empiri överensstämmer med varandra, att relationen mellan fritidsledaren och ungdomen är central. Laxvik (2001) har utvecklat resonemanget om relationer och gör skillnad på vardagliga-, bärande- och djupa relationer. Det är dessa relationer som syftar till att ge ungdomen en större möjlighet att skapa bindningar. Hirschi menar att gynnsamma bindningar till samhället är nödvändiga för att undvika att utveckla ett kriminellt beteende (Sarnecki 2010). Detta kan kopplas till att en god relation kan skapa band med institutioner i samhället, möjligheten att ge ungdomen motivation till att exempelvis utbilda sig. Att en fritidsledare fungerar som en mentor är en rimlig jämförelse om man använder Rogers (2011) definition, mentorn lär ut, guidar, är en förebild, ger råd, formar vänskap, uppmanar och visar entusiasm. Sutherland och Cressey (1960) teori har utgångspunkten i att beteende är inlärt, positivt som negativt. Därmed kan en fritidsledare som uppfyller de kriterier som Rogers (2011) menar på att en mentor behöver fungera som en friskfaktor, där hen är ett preventivt element i utvecklandet av ett kriminellt beteende hos ungdomen. Ur vår empiri går det att utvärdera att relationen är den bärande byggstenen fritidsledaren har i det sociala arbetet med ungdomar.

”... biljardbordet är för att unga ska lära sig att samsas med andra om begränsade resurser, vi har det som ett anknytningsverktyg för att kunna skapa relationer med dem unga”

– Respondent 2

För att skapa en relation med ungdomarna på fritidsgården har respondenterna påtalat att det finns flertalet verktyg till hands. Verktygen på fritidsgården kan vara allt från, biljardbord, pingisbord, att spela kort etcetera. Respondenterna har dock inte en enhetlig syn på hur verktygen skall användas. Majoriteten av respondenterna menar att exempelvis biljardbord

och tv-spel stannar upp och skapar ett ”hängbeteende”. ”Hängbeteendet” kan liknas med begreppet ”vara-kultur”, vilket Laxvik (2001) använder för att beskriva aktiviteter som exempelvis spela biljard, fika och dylika aktiviteter där stimulansen är omedelbar. En respondent är av åsikten att ”hängbeteendet” skapar en negativ atmosfär och inte tillför till att skapa en meningsfull fritid. Hen vidareutvecklade resonemanget om biljardbord med att tillägga att det kan vara positiv om det används till att exempelvis utöva biljard som idrott. En annan respondent är av åsikten att politiker och föräldrar ser fritidsgården som en mötesplats att hänga på, vilket påverkar ungdomarnas inställning till fritidsgården. Respondenten förtydligar att tanken med biljardbordet är att det skall vara ett anknytningsverktyg, där ungdomarna kan knyta band till både fritidsledare och andra ungdomar. Ungdomarna ska exempelvis lära sig samsas med begränsade resurser. Samtliga respondenter påtalade att de arbetade ungdomsinitierande. De förklarade ungdomsinitiativet som att det är upp till ungdomarna att utforma aktiviteter på fritidsgården. En respondent förtydligade att henns arbete inte var att tillhandahålla verktygen till aktiviteten, utan inspirationen till att ungdomen själv ska ta fram verktygen som gör aktiviteten möjlig. Detta arbetssätt är ett steg i utvecklingen till att fritidsgården ska bli en plats för ungdomar av ungdomar. Att arbeta ungdoms initierat menade Blomdahl och Claeson (1989) redan för 23 år sedan, att det är den viktiga grundstenen i relationsskapandet till ungdomen. Där arbetssättet är till för att stärka ungdomarnas ställning i samhället. Forskarnas resonemang kan härledas till Hirschis faktor om vikten av delaktighet för bra bindningsmodeller till samhället (Sarnecki 2010). Sutherlands teori om differentiella associationer kan tolkas som att kriminella beteenden kan överföras mellan individer (Sutherland & Cressey 1960). I detta fall ungdomar på fritidsgården där ungdomar kan influera varandra i negativ bemärkelse. Ur empirin påpekar respondenterna att arbetssättet med ungdomsinitiativet är ett sätt att få ungdomarna att arbeta med ett mål som syftar till ett utvecklande av det egna intresset. Utvecklandet av intressen möjliggör att ungdomarna skapar bindningar till socialt accepterade beteendemodeller, vilket ska utgöra ett preventiv element i relation till ett kriminellt beteende. Detta kan tolkas med det respondenterna påpekar som viktigt, att möjliggöra för ungdomarna att skapa en meningsfull fritid.

Kriminalitet

Ur det associeringsmoment vi använde oss av i intervjuerna framkom det att respondenternas svar på vad som är ett kriminellt beteende är beroende på vilket område de verkar i, det vill

säga om fritidsgården ligger i ett socioekonomiskt privilegierat eller mindre privilegierat område. De vanligaste exemplen för områdena, vad som är signifikant för ett kriminellt beteende var: våld, droger och stöld. Dock var det en skillnad på de mer och mindre privilegierade områdena i kommunen i Sverige. Detta exemplifierades som att ungdomarna i de privilegierade områdena brukade drogerna istället för att sälja dem, enligt en fritidsledare. Likadant blev ungdomarna i samma område utsatta för stöld, snarare än att begå brottet själva. Respondenterna i de mindre privilegierade områdena anser att de har en större problematik angående gängbildning, vilket påvisades i intervjuens associativa moment. Detta kan enligt Sutherland och Cressey (1960) och Hirschis teori om sociala band förklaras med att det sociala systemet har misslyckats med att skapa trygga bindningar till individen (Sarnecki 2010). Områdets karaktär påverkar ungdomarnas syn och beteende gentemot samhället. En respondent som är verksam på en fritidsgård i ett av de mer privilegierade områdena, där ungdomarna blivit utsatta för stöld, påpekade att ungdomarna själva startade en självförsvarsgrupp med externa självförsvarsutbildare. Respondenten menar vidare att detta är ett steg i ledet mot att ge ungdomarna makten över sin egen fritid.

”... när vi upptäcker riskfaktorn kan det vara allt från rökning i tidig ålder eller alkohol i tidig ålder eller utåtagerande beteende...”

– Respondent 1

Inom varje område, privilegierat som icke-privilegierat hade fritidsledarna en samstämmig syn på vad ett kriminellt beteende hos ungdomen var, nämligen våld, droger och stöld. Däremot skiljde sig fritidsledarnas bedömning om vad som klassificeras som våld, droger och stöld. Fritidsledarna från de mer privilegierade områdena hade en snävare syn än de fritidsledare som verkade i mindre privilegierade områden. För att exemplifiera beskrev vissa respondenter rökning, ovårdat språk, ”störande” beteende, olovlig körning, stöld, narkotikabrott, bankrån som ett kriminellt beteende hos ungdomar. De olika exemplen visar på hur omfattande och olikartat begreppet kriminellt beteende kan te sig. I mångt och mycket beror det på vilken kontext handlingen utförs i, vilket framkom tydligt i vår empiri. Ett område med en tydlig kriminell kultur har inte samma syn på kriminellt beteende, som ett område utan samma problematik, enligt flera fritidsledare. En respondent påtalade att det fanns allt från bankrånare till de som var under mordutredning på hans fritidsgård. Områden med en överhängande kriminell kultur medför att de ungdomar som vistas där har fler

negativa sociala band att knyta an till, vilket således ökar risken för ett utvecklande av kriminella beteenden. På samma sätt menar respondenterna att risken ökar för ungdomarna att utveckla kriminella beteenden på de fritidsgårdar som har en kriminell kultur. När samhället har fler negativa beteendemodeller än positiva som individen kan knyta an till, uppstår fenomenet social desorganisation vilket Sutherland och Cressey (1960) förklarar som när samhället snarare stjälper än hjälper ungdomens utvecklande av ett normativt socialt beteende.

Ett återkommande tema i vår empiri var att samtliga fritidsgårdar förutom en hade ett uttalat bekymmer med kriminella ungdomar. En respondent uppgav att de helt saknade ungdomar med ett kriminellt beteende på deras fritidsgård, eftersom de lyckats eliminera ”hängbeteendet” genom att nischa in sig på verksamheter. Verksamheterna kan vara exempelvis manuskriveri eller dj-kurser. Kurserna syftar till att stimulera ungdomarna till att gå från det Laxvik (2001) förklarar som ”vara-kultur” till en ”göra-kultur”. Där ”göra-kulturen” karakteriseras av att ungdomarna blir tvingade till att organisera sig, samt att utföra krävande moment i aktiviteterna. ”Göra-kulturen” kan syfta till att uppfylla Hirschis två faktorer om åtaganden och delaktighet (Sarnecki 2010). Där ungdomarna investerar i vanliga livsmål som syftar till en utveckling av ett positivt beteende, samt ge ungdomen ett engagemang som leder till en meningsfull fritid. De övriga fritidsgårdarna har även nischade aktiviteter dock har de kvar ”vara-kulturen”. En respondent var väldigt nog med att påpeka att fritidsgårdar som enbart nischer in sig på verksamheter blir en mindre öppen verksamhet. Hen förklarade att enbart ungdomar med just det specifika intresset den nischade verksamhet erbjuder är enklare att arbeta med då de har ett intresse som gör att de automatiskt hamnar i göra-kulturen.

”... det är alltid lättare och jobba med politiska ungdomar, musikungdomar, dansungdomar precis som det är i en fotbollsförening.”

– Respondent 8

Respondenten var av åsikten att den nischade fritidsgården således missar de ungdomar som inte har det specifika intresset. Hen påpekar att det är enklare att arbeta med ungdomar som vill något specifikt och att det är fritidsgårdens största utmaning att motivera de som saknar motivation till att aktivera sig. Motivation som resulterar i något positivt var en uttalad faktor som våra respondenter påpekade att ungdomar med ett kriminellt beteende saknade. Avsaknaden av motivation att prestera bra i skolan eller söka arbeten ökar risken för ett

utanförskap i samhället. Detta kan kopplas till Hirschis faktor om att det krävs anknytning, engagemang, åtaganden och övertygelse för att skapa goda bindningar till samhället (Sarnecki 2010). Dessa bindningar kan skapas genom att fritidsledaren lyckas motivera ungdomen till att skapa ett intresse och på så sätt få en meningsfull fritid. Är aktiviteten under en längre period samt relativt frekvent, går det att anta att ungdomen knyter band till positiva modeller för sociala beteenden, vilket kan härledas till Sutherlands teori om inläring (Sutherland & Cressey 1960). Detta betyder att ju längre individen påverkas av positiva modeller för socialt beteende, ökar chansen för att hen ska utveckla det vad samhället anser vara ett normativt beteende.

”Men det vi mest stöter på i dagens läge, det är nog drogerna. Som stökar”

– Respondent 5

”De har väl en syn på hasch som är lite mer liberal nu än vad det var tidigare, de tycker inte det är så farligt, så att det kan vara okej.”

– Respondent 1

Samtliga respondenter var av åsikten att ungdomar på fritidsgården var mer drogliberala nu än tidigare. Vad detta beror på kunde de inte förklara, men en förändring var märkbar. På fritidsgården kunde fritidsledarna misstänka att ungdomar använt droger på grund av deras ”märkliga beteende”, dock kunde de inte bevisa om så var fallet. En respondent förmodade att den liberala synen på droger härstammar från den glorifiering av droger och alkohol som sker i media i form av exempelvis musik och film. Denna tolkning är inte främmande från den hysterin om att film och datorspel kan utgöra en negativ inverkan på ungdomars beteende. Förevarande syn går emot det Sutherland och Cressey (1960) menar med att kriminellt beteende i huvudsak formas i personliga relationer, där exempelvis kompiskretsen kan utgöra en negativ beteendemodell dit ungdomen knyter band. Forskarna menar att media i form av tidningar, datorspel eller filmer inte har någon betydande inflytande över individen. Vidare framför forskarna att inläringen av ett kriminellt beteende inte nödvändigtvis är förbundet med att imitera beteendet. Vi är av åsikten att Sutherlands teori gällande medias inverkan på utvecklandet av ett kriminellt beteende inte är helt applicerbar på dagens samhälle, i och med medias utveckling. Vi menar att media utgör en större roll i dagens samhälle än vad det gjorde för femtio år sedan. Således kan media utgöra en större inverkan på ungdomens utvecklande av ett kriminellt beteende. Exempelvis kan en mer liberal syn på droger lättare överföras

genom television och internet, än för femtio år sedan. Vi menar att media inte utgör en betydande faktor i utvecklandet av kriminella beteenden, men media kan utgöra en större inverkan idag än för femtio år sedan.

Ungdomars liberala syn på droger kan tolkas som att de då har en svag bindning till den faktor Hirschi benämner som övertygelse gentemot samhällsordningens legitimitet, det vill säga samhällets normer och värderingar (Sarnecki 2010). Sverige har en restriktiv syn på droger, vilket inte går att urskilja i ungdomars attityd gentemot droger, enligt fritidsledarna. Eftersom att ungdomar som grupp har en mer liberal attityd till droger, menar Wodarski (2010) att ungdomsåren är ett utvecklande steg som är präglad av experimenteranden med sinnesförändrande substanser. Bergström (2004) framför att ungdomar är mer mottagbara till att testa droger och framförallt narkotikabrott är synnerligen ”kamratberoende”. Han poängterar att ”kamratberoendet” anstår snarare på grund av lågt självförtroende, utanförskap och dåliga föräldrar, än sökandet efter likasinnade individer. Vidare menar Wodarski (2010) att när ungdomen testat sinnesförändrande substanser är hen mindre mottagbar av sina föräldrars inflytande. Bergström (2004) och Wodarski (2010) anser att bindningen till det Hirschi benämner som övertygelse brister när ungdomen brukar droger, vilket resulterar i att även bindningen till faktorn anknytning, i detta fall föräldrarna försvagas.

Sammanfattande analys

Ett kriminellt beteende är mångfacetterat och påverkas av många faktorer. Likaså krävs det flera faktorer för att förebygga att ett kriminellt beteende utvecklas hos individen. En fungerande fritidsgård kan därmed ge individen flera nödvändiga band för att förebygga en utveckling av ett kriminellt beteende. Fritidsgården kan främja normer och värderingar som främjar en positiv utveckling. För en positiv utveckling krävs det att individen har starkare associationer till beteende modeller för ett positivt beteende, snarare än till modeller för kriminellt beteende. Sarnecki (1983) menar att kriminella handlingar i huvudsak begås på ungdomarnas fritid, vilket kan tolkas som att ungdomsbrottslighet är en annan form av fritidsbeteende. Fritiden påverkar och påverkas av individens handlande där en meningsfull fritid influerar livet i ett positivt avseende, likaså påverkar en fritid präglad av kriminalitet livet negativt. Respondenterna menar att positiva influenser skapas genom goda relationer och det ungdomsinitierade arbetet, vilket ger ungdomarna makten över sin fritid. De nödvändiga sociala band till samhället skapas och upprätthållas. Problemet är dock att de värderingar de sociala banden utgör är svåra att upprätthållas under tid. Då det finns frestelser som gör att

banden till samhället försvagas och bindningar till beteendemodeller som leder till en utveckling av kriminella beteende skapas. Dessa frestelser exemplifieras av droger, negativa kamratrelationer, likgiltighet gentemot skolan, svag relation till vårdnadshavare.

Relationsskapandet som är grunden till fritidsledarens arbetssätt är svår att utveckla med de ungdomar som är i behov av relationen mest.

Slutdiskussion

I uppsatsen har vi försökt påvisa betydelsen av vad fritidsledaren och fritidsgården har för syn på ungdomar med ett kriminellt beteende. Vår empiri har givit oss olika svar på huruvida fritidsgården och fritidsledaren inverkar på ungdomar som vistas där. Vad som står klart är att det inte går att utröna om fritidsgården kommer ha en positiv eller negativ inverkan på ungdomen. Den påverkan fritidsgården eftersträvar att ge ungdomen beror på flertalet faktorer runtomkring verksamheten. Faktorerna kan exemplifieras i hur fritidsledaren arbetar, relationen mellan ungdomen och fritidsledaren samt andra ungdomar, området fritidsgården verkar i, ungdomsgrupper som befinner på fritidsgården. Ungdomens egen inställning är även den ett viktigt element för om fritidsgårdens effekt skall vara positiv eller ej. Utgör ungdomen själv ett problem påverkar detta i sin tur de andra ungdomarna på fritidsgården. Påverkan ungdomarna emellan var något respondenterna påtalade som ett stort problem då de snarare ser upp till varandra än till fritidsledaren själv. Denna påverkan ungdomar emellan behöver nödvändigtvis inte vara ett problem i de fall då ungdomarna utgör positiva förebilder för varandra. Dessvärre står ”gängkulturen” högt i kurs hos många ungdomar, framförallt i de mer segregerade och mindre socioekonomiskt privilegierade områdena i kommunen i Sverige. Denna jargong sprider sig till de yngre ungdomarna som vistas på fritidsgården från de äldre, enligt fritidsledarna, vilket medför att ”gängkulturen” lever vidare. Samtidigt som respondenterna påtalade detta problem var de noga med att tillägga att det inte går att utesluta de ungdomar som utgör ett problem. Ett uteslutande av ”problemungdomar” går emot grundidén med att ha en fritidsgård. Många av de ungdomar som utgör ett problem är även de i störst behov av fritidsgården, där de ser fritidsgården som ett andra hem. En respondent menar att utesluta problemungdomar tar inte bort problemet utan förflyttar det bara ut till samhället istället. Hen menar på att det är bättre att ungdomarna får vistas på fritidsgården där hjälp finns att tillgå. Hur fritidsledaren på bästa sätt skall arbeta med ungdomar och ungdomar med en problematik skiljer sig från fritidsgård till fritidsgård landet runt. Det finns ingen enhetlig policy på hur arbetet med ungdomarna skall bedrivas. Införandet av det ungdomsinitierade arbetssättet förutom att syfta till att lyfta ungdomarna och ge dem makten över sin egen fritid, ger fritidsgårdarna möjligheten att arbeta mer överensstämmande. Fritidsgårdarna i sig kommer aldrig se likadana ut då de skall formas av ungdomarna som befinner sig där, dock är grundidén med ungdomsinitiering den samma. En del fritidsgårdar arbetar med nischade verksamheter, detta betyder dock inte att den är mindre ungdoms

initierad. Ungdomarna väljer till stora delar fortfarande vad de vill göra, exempelvis vilken slags musik som skall spelas. Fritidsgårdarna som väljer att nischas in sig på en aktivitet blir således en mindre öppen verksamhet. Ungdomar med det specifika intresset den nischade verksamhet erbjuder är enklare att arbeta med då de har ett intresse som gör att de automatiskt passar in i ”göra-kulturen”. En respondent liknade nischade fritidsgårdar med en fotbollsförening, där hen menar på att ungdomarna kommer dit för att spela exempelvis fotboll. De ungdomar som med enkelhet passar in i ”göra-kulturen” är inte alltid de som behöver fritidsgården mest. De har ofta inga problem att erövra skolan och föreningslivets värld och där i, skapa de nödvändiga bindningarna till samhället som krävs. Ungdomarna som inte har samma fallenhet till ”göra-kulturen” är i större behov av fritidsgården som erbjuder en annan typ, mer kravlös verksamhet. Ungdomar som engageras i nischade verksamheter kan vara mätta på aktiviteter som har med ”vara-kulturen” att göra. De söker sig till nischade verksamheter då det egna intresset för aktiviteten är stor. Vi tänker oss att ungdomar som vistas på dessa fritidsgårdar har andra resurser som ger de möjligheten att utföra sitt intresse. Om ungdomen kommer från en socioekonomiskt stark bakgrund, har hen större möjlighet att utföra de intressen som hen brinner för. Blomdahl och Claeson (1989) konstaterar att det finns ett samband mellan ekonomisk ställning och föreningstillhörighet. Gruppen med små ekonomiska resurser deltar i mindre utsträckning i föreningslivet. En respondent berättade att de har samarbete med flera olika organisationer som erbjuder specifika aktiviteter för ungdomar. Dessa aktiviteter är spridda runt om i kommunen, där ungdomar från alla stadsdelar kommer till den specifika aktiviteten, exempelvis lära sig streetdance. Vi menar på att sådana nischade fritidsgårdar är mindre öppna som fritidsgårdsverksamhet, som når ut till ett klientel som har råd och möjligheten att utföra dessa aktiviteter.

”... den är rotad i en ideologi som är 25 år gammal där fritidsledarna ska tillhandahålla aktiviteter, inte jobba med att motivera unga till att själva skapa en meningsfull fritid, som är det sättet vi arbetar på. I och med att det är på så praktisk, har den inte de här akademiska pedagogiska elementen, de finns inte.”

– Respondent 2

Laxvik (2001) menar att fritidsledarens professionalitet är svagt utvecklad, vilket är en konsekvens av att det saknas bland annat etik för yrket, yrkesförening och kvalitetsbegrepp. Detta leder till att fritidsledare har en mängd olika arbetsuppgifter som inte berör de frivilliga

mötena på fritidsgården. Genomgående i intervjuerna har kritik riktats mot fritidsledarutbildningen, den saknar en tydlig fokus, förankring i arbetslivet samt att den har en bristande teoretisk grund. Ytterligare påpekades det att fritidsledarutbildningarna runt om i landet varierar, där utbildningarna profilerar sig på ett område. Dessa profileringar medför att lärosätena inte ger en enhetlig utbildning till de nytexaminerade fritidsledarna. En respondent påpekade att nivån på utbildningen har sänkts snarare än att höjas, vilket innebär att fel personer söker sig till utbildningen. Sänkta krav får konsekvensen att yrket får ett sämre rykte och att professionaliseringen inte blir lika tydlig. I och med att professionaliseringen inte är lika tydlig samt att utbildningarna inte vanligtvis ger några högskolepoäng medför det att lönen är förhållandevis låg. Generellt för fritidsledare är att personalomsättningen är hög, då det är vanligt att unga fritidsledare enbart arbetar några år för att sedan utbilda sig vidare. Dessa faktorer medför att yrket blir ett så kallat "lågstatusyrke". Detta kan liknas med socionom yrket som även den saknar en landsöverskridande utbildningsplan kan ses som ett "lågstatusyrke" samt att lönen är förhållandevis låg. Vi menar att detta beror till viss del på grund av att utbildningarna runt om i landet saknar en enhetlig likvärdig utbildning. Detta medför att professionen blir mindre tydlig och tappar status i förhållande till andra professioner, vilket kan te sig negativt i samverkan mellan professionerna.

De två teorier vi använt oss av har sin främsta användning inom det kriminologiska fältet. Teorierna används som hjälpmedel för att förklara uppkomsten om varför ett kriminellt beteende kan utvecklas. När kriminalitet och kriminella personer diskuteras tänker gemene man oftast på bestraffning och inte nödvändigtvis beträffande det sociala arbetet. Vi är dock av åsikten att arbetet med kriminella personer och kriminalitet i högsta grad är ett socialt arbete. Människor med ett kriminellt beteende är i behov av stöd och hjälp för att bryta det destruktiva beteendet och få chansen att återanpassas till samhället. Utförs det sociala arbetet på ett bra tillvägagångssätt, är det ingen omöjlighet att det kriminella beteendet upphör. Vi valde att fokusera på fritidsgårdens inverkan på ungdomar med ett kriminellt beteende, då vi anser att en preventiv arbetsätt är optimalt. Genom att förebygga ett kriminellt beteende på ett tidigt stadium kan framtida kriminella handlingar förhindras. Den eventuella påverkan som den kriminella personen har på ungdomar kan upphöra att finnas. Genom att använda sociala bandteorin kan vi se en välfungerande fritidsgård, som en plats där ungdomen ges möjligheten att knyta an till positiva beteendemodeller. Likaså kan en ickefungerande fritidsgård negativt inverka på ungdomens utveckling. Det räcker dock inte, enligt oss, att enbart se utvecklingen av ett kriminellt beteende på en strukturell nivå, det krävs även ett individuellt perspektiv. Därmed valde vi att använda teorin om differentiella associationer. Vi är av åsikten att

beteenden är inlärt och att den miljö som individen befinner sig i har en stor inverkan på dennes beteende. En positiv miljö ger ett positivt beteende och vice-versa.

Avslutningsvis menar vi på att fritidsgården finns som ett substitut för ungdomarna som inte förmår att hantera en ”göra -kultur”. På fritidsgården kan därmed även de ungdomarna skapa bindningar till samhället de kanske inte förmår att skapa i skolans värld. Det är dock viktigt att konstatera att fritidsgården inte kan ersätta skolan utan ska ses som ett komplement till skolans internaliserande verkan.

Litteraturförteckning

Artiklar & Böcker

- Agnew, Robert (2009). *Juvenile delinquency: causes and control*. 3. ed. New York: Oxford University Press
- Ahrne, G & Svensson, P (2011) ”Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt”. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Ahrne, G & Eriksson-Zetterquist, U (2011) ”...Att fråga folk” I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Aspers, Patrik (2011). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 2., [uppdaterade och utökade] uppl. Malmö: Liber
- Bergström, Gunnar (2004). *Kriminalitet som livsstil*. 4., rev. uppl. Stockholm: Mareld
- Blomdahl, Ulf & Claeson, Åsa (1989). *Fritidsgården: dess besökare och framtid*. Stockholm: Forskningsenheten, Fritid Stockholm
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Laxvik, Thorsten (2001). *Bärande relationer: normativ rapport om förutsättningar för goda möten i öppen verksamhet på fritidsgård*. 1. uppl. Stockholm: Fritidsforum
- Mahoney, J. L., Stattin, H., & Lord, H.. (2004). Unstructured youth recreation centre participation and antisocial behaviour development: Selection influences and themoderating role of antisocial peers. *International Journal of Behavioral Development*. Vol 28. No 6.
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

- Ohlsson, Lars B. & Swärd, Hans (1994). *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur
- Sahlin, Ingrid (2000). *Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen*. Lund: Arkiv
- Sarnecki, Jerzy (2010). *Brottsligheten och samhället*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Sarnecki, Jerzy (2009). *Introduktion till kriminologi*. 2., [uppdaterade och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Sarnecki, Jerzy (1983). *Fritid och brottslighet*. Stockholm: Liber/Allmänna förl.
- Sveriges rikes lag: gillad och antagen på riksdagen år 1734, stadfäst av Konungen den 23 januari 1736. Med tillägg innehållande författningar som utkommit från trycket fram till början av januari 2012 / utgiven av Johan Munck*. 133. uppl. (2012). Stockholm: Norstedts juridik AB
- Sutherland, Edwin Hardin & Cressey, Donald Ray (1960). *Principles of criminology*. 6. ed. Chicago:.
- Wodarski, J.S. (2010) Prevention of Adolescent Reoccurring Violence and Alcohol Abuse: A Multiple Site Evaluation. *Journal of Evidence-Based Social Work*. Vol 7. No 4.

Offentliga utredningar

- Andersson, Tommy (2001). *Kriminell utveckling [Elektronisk resurs] : tidiga riskfaktorer och förebyggande insatser*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ)
- Tillgänglig på Internet:
http://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800018789/2001_15_kriminell_utveckling.pdf (2012-10-31 kl. 10:54)
- Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet
- Tillgänglig på Internet:
<http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf (2012-10-31 kl. 10:54)
- Nordström, Åsa (red.) (2004). *Upp till 18. 2004*. [4. uppl.] Stockholm: Barnombudsmannen

Tillgänglig på Internet:

<http://www.bo.se/Files/publikationer,%20pdf/Upp%20till%2018%202004.pdf> (2012-12-20 kl. 12:36)

Regeringens proposition 2005/06:165: ingripanden mot unga lagöverträdare.. (2006).

Stockholm: Regeringen

Tillgänglig på Internet:

<<http://www.regeringen.se/content/1/c6/06/05/65/4237e608.pdf>> (2012-10-31 kl. 10:54)

Sverige. Utredningen mot kriminella grupperingar (2010). *Kriminella grupperingar:*

motverka rekrytering och underlätta avhopp : betänkande. Stockholm: Fritze

Tillgänglig på Internet: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/12/36/4680a8a0.pdf> (2012-12-20 kl. 12:33)

Bilaga 1 Presentationsbrev

Hej!

Vi är två socionomstudenter från Socialhögskolan vid Lunds universitet, Anton Karlsson och Amrat Belani. Vi läser sjätte terminen på utbildningen, där vi ska göra vårt examensarbete och skriva C-uppsats på ett forskningsområde vi är intresserade av att undersöka. Vi är intresserade av att undersöka kring fritidsledarens handlingsutrymme i förhållande till ungdomar med ett ”kriminellt beteende”. Vi vill närmre ta reda på hur fritidsledaren arbetar och ser på sin roll, för att motverka ett utvecklande av ett ”kriminellt beteende” hos ungdomar.

Vi har tänkt oss att utföra intervjuer med fritidsledare på sin arbetsplats. Intervjuerna beräknas att ta cirka en timme. Intervjufrågorna är uppdelade i två teman:

- fritidsledarens handlingsutrymme i förhållande till sitt arbete.
- fritidsledarens syn på ”kriminellt beteende” relaterat till sitt arbete.

Vi har för avsikt att spela in intervjuerna med bandspelare. Det inspelade materialet användas oavkortat till vår uppsats. Både verksamheten och den intervjuade kommer att vara anonyma i vår uppsats. Att ställa upp på intervjun är frivilligt. Den som deltar i intervjun kan närsomhelst avbryta sin medverkan. De som blivit intervjuade får tillgång till en utskrift av intervjun i efterhand för en möjlig komplettering eller korrigerings. När vi är färdiga med vårt arbete kommer alla som deltagit att få möjlighet till att ta del av det, om de så önskar.

Vi vill förtydliga att vi inte lägger någon värdering i begreppet ”kriminalitet”. Vi är enbart intresserade av fritidsledarens syn på det hela. Studien sker i utbildningssyfte och dess syfte är att undersöka personalens förhållningssätt till de teman vi presenterat ovan. Det är därmed inte en del i någon utvärdering av verksamheten eller dess personal.

Med vänliga hälsningar,

Anton och Amrat

Kontaktuppgifter:

Anton Karlsson

e-post: xxx

Telefon: xxx

Amrat Belani

e-post: xxx

Telefon: xxx

Handledare:

Anna Rypi

e-post :xxx

Telefon: xxx

Bilaga 2 Intervjuguide

1. Intervjuens struktur:

ca. 1 timme

Konfidentialitet

Kan ta del av det färdiga materialet

Syfte med intervju

Vi vill poängtera att det inte finns något rätt eller fel svar på våra frågor. Det är era erfarenheter samt tankar som vi är intresserade av.

Är det okej att vi spelar in?

Frågor?

2. Bakgrundsinfo

(Ålder)

Utbildning, anställningsform, befattning?

Hur länge jobbat inom verksamheten (fritidsgården)?

Hur kommer det sig att ni arbetar som fritidsledare?

3. Självbestämmande/handlingsutrymme?

Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig, i stora drag?

– Vad har du för ansvars områden? Möjlighet till att utforma din arbetsdag?

Handlingsutrymme?

4. (Nu när du berättat om hur du arbetar...) Vad är handlingsutrymme för er? Hur ser ni på begreppet handlingsutrymme?

– Vilka faktorer avgör hur mycket du kan bestämma själv i ditt arbete?

– Har ungdomars handlingar någon inverkan på ditt arbete (handlingsutrymmes perspektiv)?

– I så fall hur, konkretisera tack?!

– Finns det tillfällen då du som personal går in och tar beslut som går emot ungdomarnas vilja?

- Finns det tillfällen då du som personal går in och tar beslut som går emot

organisationen/arbetskollegors vilja? Hur går du tillväga i så fall?

(Finns konkreta exempel för att förtydliga?)

5. Din roll i organisationen som relativt ny/ erfaren fritidledare

Hur tycker du att din roll, utifrån erfarenhet, påverkar gruppens arbete kring ungdomarna? Vad är det som gör att det ser ut på det viset?

6. Associerande delen...

- Vad är "kriminellt beteende" för er i relation till ungdomar, **rent generellt**?

- Vad är ett (stökigt) "kriminellt beteende" på fritidsgården? Exemplifiera!

7. Frågor kring den associerande delen, kring ungdomar, "kriminalitet"

- stöter du på ungdomar med kriminellt beteende?

- hur ser ni på ungdomar med ett kriminellt beteende, på fritidsgården?

- hur ser organisationen/verksamheten på ungdomar med ett kriminellt beteende, på fritidsgården?

- påverkas ditt arbete av ungdomars "kriminella beteenden"? På vilket sätt?

- Vilka brott tror ni begås vanligast hos en kriminell ungdom? Varför tror ni så?

- Hur jobbar ni mot sådant beteende? Gör det någon skillnad? Konkret exempel??

8. Frågor kring samverkan, samarbete med andra organisationer och instanser

- Har ni samarbete med andra organisationer/ instanser? (Polisen, socialen, skola...)

- Samarbete med ungdomens familj?

9. Har ni något ni vill tillägga om det vi diskuterat?